

TARGET

tavoitteellista kotoutumista ja osallisuutta

Kohti tarvelähtöistä kotoutumista

Julkaisun työryhmä:

Anna Korhonen (toim.), Paula Aikavuori,
Tiina Miikkulainen, Leila Murtomäki,
Tiina Piispanen, Mirja Peltonen,
Minna Pohjola, Juha Pääskylä,
Hannele Rodriguez ja Riia-Liisa Ronkainen

ISBN978-951-609-988-3
Tampere 2020

Opetushallituksen rahoittama

Graafinen suunnittelu ja taitto :
Booming Strategies & Marketing

Kohti tarvelähtöistä kotoutumista

SISÄLLYSLUETTELO

Alkusanat.....	5
Kieli.....	6
Kieli antaa valoa elämään: ajatuksia suomen kielen opettamisen ja oppimisen tärkeydestä	
Perustaidot	12
- Oppilaitoksen tukitoimet - Suomen kieltä ja mentorointia	
Arjen hallinta ja toimintakyky.....	22
- Toimintakyvyn arviointia työpajaympäristössä - Miten ammatillinen erityisopetus tuki maahanmuuttajaa?	
Osaaminen	30
- Käytännön osaamiskartoituksesta vauhtia kohti työelämää - Rakennusalan ammatillinen osaamiskartoitus Tampereen Aikuiskoulutuskeskuksessa - Käsityöpaja maahanmuuttajille	
Itsetuntemus	40
Parempi itsetuntemus, loistavampi tulevaisuus	
Osallisuus	44
- Alkukartoituksesta askelmerkit osallisuuteen - Voi hyvin ja puhu suomea -ryhmä, osallisuutta vahvistava pilotti	
Toimijoiden esittely	54
Liitteet.....	57

Alkusanat

Target – tavoitteellista kotoutumista ja osallisuutta -hanketta on toteutettu Tampereella vuosien 2018-2020 aikana Opetushallituksen rahoittamana. Hankkeen tavoitteena on ollut kehittää erityisesti heikommassa asemassa oleville maahanmuuttajille erilaisia tukitoimia ja palveluita sekä luoda toimivia palvelurakenteita sekä verkostoyhteistyötä.

Hanketta on toteutettu verkostoyhteistyönä, jossa toimijoilla on monipuolista kokemusta maahanmuuttajatyöstä, koulutuksesta ja viranomaisyhteistyöstä. Mukana ovat olleet Tampereen seudun ammattiopisto TREDU (koordinointi), Tampereen Aikuislukio, Ahjolan kansalaisopisto, Tampereen aikuiskoulutuskeskus (TAKK), Silta-Valmennusyhdistys ry, Tampereen kaupungin työllisyys- ja kasvupalvelut, Tampereen kaupungin aikuisten sosiaalipalvelut/maahanmuuttajapalvelut sekä Kiipulan ammattiopisto.

Moniammatillinen verkostoyhteistyö onkin ollut hankkeen keskeisin punainen lanka heti alusta alkaen. Verkostossa on ammentu tietoa, taitoa ja uusia ideoi-

ta kehittämistyöhön. Verkoston avulla on luotu uudenlaisia yhteistyön muotoja ja toimintamalleja ohjauksen tueksi. Verkostossa on pohdittu yhteisesti yksittäisten henkilöiden osalta oikeanlaista koulutuspolkua ja muita ratkaisuja kotoutumisen tueksi. Mielestäni erityinen tuki ja verkostoyhteistyö kuuluvat tiiviisti yhteen.

Hankkeen toimintoja on suunniteltu, kohdennettu ja toteutettu erityisesti niille maahanmuuttajataustaisille tamperelaisille, jotka tarvitsevat tukea ja ohjausta arjessaan, opinnoissaan ja jatkokoulujen suunnittelussa. Keitä nämä avun tarpeessa olevat maahanmuuttajat ovat olleet? Yhteistä tuen tarvisijoille on ollut heikot perustaidot opiskeluvälineissä, vähäinen tai pirstaleinen koulusta, erilaiset elämänhallinnan ja arjen haasteet sekä pitkään kotona olo. Hankkeen toiminnot onkin suunnattu monissa eri elämäntilanteissa oleville ihmisille: opiskelijoille, jotka tarvitsevat tukea opintojensa etenemisessä ja niihin kiinnittymisessä; kotivanhemmille, joiden kotouttamisaika on ylittynyt; sairaslomalaisille tai osatyökykyisille, jotka ovat pää-

asiassa kotona; ikäihmisille, pitkäaikaistyöttömille, turvapaikanhakijoille jne. Palveluverkostossa erityistä tukea tarvitsevat ovat usein myös palveluverkoston ulkopuolelle jääviä henkilöitä, väliinputoajia, jotka syystä tai toisesta jäävät palveluiden ulkopuolelle tai eivät löydä palvelujen piiriin.

Tässä julkaisussa tuomme esiin hankkeen aikana kertyneitä tärkeitä havaintoja ja jaamme kokemuksia hankkeen toiminnassa mukana olleiden kotoutujien osalta. Tuomme esiin kotoutujia, jotka tarvitsevat paljon tukea ja ohjausta polullaan kohti koulutusta, työelämää tai mielekästä arkea. Julkaisu koostuu kuudesta eri osa-alueesta, joista jokainen osa-alue muodostaa tärkeän osan kotoutujan polulla: kieli, itsetuntemus, perustaidot, arjen hallinta ja toimintakyky, osaaminen sekä osallisuus. Tässä julkaisussa ymmärrämme kotoutuja käsitteen laaja-alaisesti pitäen sisällään sekä kotoutumisaikaiset että virallisen kotoutumisaajan ylittäneet henkilöt, jotka tarvitsevat edelleen kotoutumista edistäviä palveluja ja tukitoimia.

Tampereella 26.05.2020

Anna Korhonen
Projektipäällikkö

Kieli

Kieli antaa valoa elämään: ajatuksia suomen kielen opettamisen ja oppimisen tärkeydestä

Tiina Miikkulainen,
Tampereen seudun ammattiopisto TREDU

” Suomen kieli auttaa minua eteenpäin.” ”Kieli avaa minulle uusia ovia.” Näillä sanoilla tai ajatuksilla moni opiskelija päättää suomen kielen kurssinsa sen jälkeen, kun hän on alkanut puhua ja ymmärtää suomea. Suomen opettajana en voi olla korostamatta kielitaidon vaikutusta elämänlaatuun. Kielen avulla voi hoitaa jokapäiväisiä asioita, opiskella, hankkia ammatin, tehdä töitä, perustaa firman ja tuntea itsensä yhteiskunnan jäseneksi. Tarvitsemme kieltä oman tahtomme ja halumme ilmaisuun. Suomessa voi pärjätä ja elää hyvää elämää, vaikka ei puhuisikaan suomea. On tänne tulleet työntekijöitä, jotka pärjäävät hyvin englannilla. Usein yhteiskuntaan juurtumisen välikätenä voi olla suomalainen puoliso, mutta jos näin ei ole, iso kysymys on: miten saa-

da hyvät työntekijät jäämään Suomeen? Olen opettanut suomea monelle englanninkielisestä koulutusohjelmasta valmistuneelle vieraskieliselle, joka ei ole löytänyt töitä aktiivisesta hakemisesta huolimatta. Vaikka pääasiallinen työkieli olisi englanti, suomen kielen taitoa vaaditaan silti. On vaikea päästä töihin, jos ei anneta mahdollisuutta. On vaikea osallistua yhteiskuntaan, jos ei ymmärrä yhteistä kieltä. Kieli avaa ovia. *Kieli osallistaa.*

Tammikuussa 2019 sain mahdollisuuden aloittaa Target-hankkeessa suomen kielen opettajana. Ensimmäisen palaverin aikana kirjoitin muistiinpanoina pieneen vihkoon: ”moniammatillista yhteistyötä” ja ”tukea heikoille”. Hanke oli alkanut jo, ja minusta se kuulosti hyvältä, sillä olin opettanut monia hitaan raiteen

opiskelijoita kotoutumiskoulutuksessa ja nähnyt, miten paljon apua tarvittiin myös ammattikoulutuksen puolella. Aikuisten maahanmuuttajien kielitaidon arviointikeskus Testipiste (ks. Testipiste 2019) on jakanut kotoutumiskoulutukseen ohjattavat aikuiset maahanmuuttajat kolmelle eri raiteelle, joista hitaalle raiteelle päätyvät ihmiset, joilla on heikot opiskeluvälmiudet ja/tai muita oppimista hidastavia tekijöitä. Ajattelin, että Target on hyvin pitkälle sitä ruohonjuuritason työtä, jota olen tehnyt pitkään ja johon liittyy ihmisen arkipäiväistä kohtaamista, kuulumisten kyselemistä ja välittämistä. En heti ymmärtänyt, mitä kaikkea moniammatillisuus pitää sisällään; keskityin oman työni kautta esimerkiksi selkokielistämään ja tein hankkeelle pieniä tehtäviä, joita minulta pyydettiin.

Target ja hanketyö on ollut paljon enemmän kuin kuvittelin. Se on avannut silmäni sille, miten paljon erilaisia tuen tarvitsijoita yhteiskunnassamme on. Se on auttanut minua ymmärtämään, miten paljon tukitoimia tarvitaan, ja miten paljon yksilöä voidaan auttaa, kun tuki on moniammatillista ja oikea-aikaista.

Askel kerrallaan!

Moniammatillinen yhteistyö eri toimijoiden välillä on nostanut esille monia erilaisia tuen tarpeita. On aikuislukion opiskelijoita, joiden elämänhallinta, heikko suomen kielen taito tai opiskeluvälmiudet eivät riitä opinnoista selviämiseen itsenäisesti. On eri syistä pitkään työttömänä olleita. On kotiäitejä, jotka ovat jääneet vaille kotoutumiskoulutusta. On ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoita, joiden kielitaito ei riitä abstraktien käsitteiden oppimiseen ja jotka raahautuvat epätietoisina tunnilta toiselle. On ihmisiä, jotka ovat vuodesta toiseen kiertäneet erilaisia työpajoja, mutta joille ei ole annettu mahdollisuutta tehokkaaseen kielen oppimiseen. Tai ehkä tilaisuus on annettu, mutta se annettiin väärään aikaan. On ihmisiä, jotka ovat unohtuneet.

Targetin parasta antia ovat olleet asiakascase-työpajat, joissa moniammatillinen hanketoimijoiden tiimi kokoontuu miettimään jatkopolkua tuen tarpeessa oleville ihmisille. Näissä tapaamisissa eri organisaatioiden asiantuntijat (Tampereen kaupungin sosiaalipalvelun ammattilainen, kolmannen sektorin työntekijät, ammatillisen erityisoppilaitoksen kouluttaja, oppilaitosten opinto-ohjaaja, sosiaaliohjaaja ja S2-opettajat) perehtyvät yhdessä osallistujan tilanteeseen ja etsivät yhteistyössä mahdollisimman sujuvaa jatkopolkua osallistujalle. Tapahtui oikea-aikaisia ja hyviä ohjauk-

sia sekä paljon hiljaisen tiedon jakamista. Yhteistyö ja konsultointi jatkunevat hankkeen jälkeenkin.

Target on järjestänyt myös monia ruohonjuuritason pilotteja kuten suomen kielen ”klinikkoja”, läksyparkkeja ja sosiaaliohjaajan antamaa vahvaa tukea. Sosiaaliohjaaja soitti opiskelijalle joka arkiaamu ja kehotti tulemaan kouluun, jos opiskelija ei ollut paikalla päivän ensimmäisellä tunnilla. Tällä pienellä konkreettisella toimella, henkilökohtaisella tuella ja välittämällä saatiin opiskelijan motivaatio kasvamaan. Suomen kielen pajat ovat olleet tarpeellisia apuna normaalistikin annettavan S2-tuen lisäksi. Joskus tuntuukin, että suomen kielen tukea ei voi koskaan antaa liikaa. Eräs (akateeminen) opiskelijani yli viiden vuoden takaa lähetti juuri tätä tekstiä kirjoittaessani viestin, miten joku suomalainen yhteistyökumppani oli kehunut hänen suomen kielen taitoaan. Opiskelija kirjoitti minulle: ”Kielen oppiminen vielä jatkuu, mun taso on vielä kaukana täydellisestä, mutta askel kerrallaan!” Oppijana hän oli analyyttinen, ahkera ja nopeasti edistynyt. Silti samassa viestiketjussa hän totesi, miten ”se (kielen oppiminen) on itse asiassa pitkä, turhauttava ja väsyttävä prosessi.” Usein asia onkin näin, ja varsinkin täydellisyyttä tavoitteleville ihmisille uuden kielen oppiminen voi olla turhauttavaa, sillä sellaista asiaa kuin täydellinen kieli ei ole olemassa - onneksi. Me ihmiset luomme kukin oman kieleemme ja käytämme sanoja, joita ammennamme elinympäristöstämme ja kiinnostuksen kohteistamme. Kuitenkin tämän yksittäisen, akateemisen loppututkimuksen suorittaneen ihmisen turhautuminen sai minut miettimään niitä lukuisia opiskelijoita, joiden edellytykset ja väliin kielen oppimiseen ovat heikot. Suomen kielen tukea annetaan oppilaitoksissa jo nyt paljon, mutta peräänkuvutun samanaikaisopetuksen (ammatillinen opettaja ja S2-tuki) mahdollisuutta ainakin aloille, joissa kielen ja abstraktien käsitteiden ymmärtäminen liittyvät asiakastyöhön tai työturvallisuuteen.

Tredussa järjestämiemme omankielisen mento-ointikoulutuksen ja TVT-työpajojen (tieto- ja viestintätekniikka) ohessa pystyimme opettamaan myös suomea ja olemaan avuksi tehtävien tekemisessä ja oikeanlaisessa palauttamisessa. (Oikeanlaisella viittaan esimerkiksi siihen, että kokonaista sähköpostiviestiä ei kirjoiteta aihekenttään vaan siihen kirjoitetaan viestin aihe ja itse viesti kirjoitetaan isoon viestikenttään.) On opiskelijoita, joilla on hyvin heikot perustaidot tieto- ja viestintätekniikassa ja jotka opiskelun alkuvaiheessa kuitenkin pakosti sukeltavat Wilmaan, Moodleen ja Teamsiin. Office 365 on vielä oma teemansa. Pitämämme TVT-työpajan aluksi kysyin

opiskelijoiden tietämystä tekstinkäsittelyohjelmasta kuten ”miten saadaan iso kirjain?” ja ”Mitä tarkoittaa tallentaa/liittää/lihavoida?”. Vastauksia ei aina tiedetty. Moni ei ollut koskaan avannut tekstinkäsittelyohjelmaa. Opiskelu on kuitenkin nykyään pitkälle sähköistä - ainakin viimeistään koronaviruksen aiheuttaman etäopetuksen aikana.

Tukea siis tarvitaan. Kylmä totuus on, että jos opiskelija on oppinut kielen B-tasolle eli eurooppalaisen viitekehyksen mukaiselle toimivalle peruskielitasolle, hän pärjää paremmin myös opinnoissaan. Haasteita on varmasti silloinkin - onhan opiskelu joskus myös äidinkieliselle haastavaa - mutta kielitaito osallistaa, yhdistää ja vähentää kuormittumisen määrää. Liljan ja Tapanisen (2019) mukaan on hyvä, että nykyinen kotoutumiskoulutus painottaa ammatillisen kielen opintoja osana kotoutumiskoulutusta. Ammatillinen kielitaito helpottaa työelämään siirtymistä ja auttaa myös työelämän vuorovaikutustilanteissa. Kotoutuminen ei kuitenkaan lopu silloin, kun työllistytminen alkaa. Yhteiskuntaan osallistuminen alkaa silloin toden teolla ja olisi hyvä, että tukea suomen kielen kehittämiseen olisi mahdollista saada myös työllistymisen jälkeen (Lilja & Tapaninen 2019). Tätä samaa ajatusta voisi soveltaa myös ammatillisen perustutkimuksen suorittamisen jälkeen. Olisi hyvä tarjota mahdollisuuksia kielen kehittämiseen yhä abstraktimmalle tasolle, vaikka ihmisellä olisikin työpaikka. Kieltä opitaan askel kerrallaan.

Millaista tukea hidas oppija tarvitsee?

Kuten jo aiemmin on mainittu, kotoutumiskoulutus on jaettu oppimisvälihuokien ja opiskelutaidon mukaan kolmeen raiteeseen: hidas, perus- ja nopea raide. Lisäksi on luku- ja kirjoitustaidon koulutus. Target-hanke syntyi tukemaan erityisesti hitaasti oppivia aikuisia maahanmuuttajia lukiossa, ammatillisessa oppilaitoksessa ja kolmannella sektorilla.

Joskus on vaikea määrittellä, milloin opiskelija on hidas oppija. Joskus opiskelija, työntekijä tai asiakas on vain yksinkertaisesti ”hankala” tai hänen kanssaan on ”vaikeaa”. Syyt hankaluuden taustalla voivat olla monenlaisia. Kyseessä voi olla esimerkiksi mielenterveys- ja päihdeongelmat, neurologisen kehityksen ongelmat, toimeentuloon tai elämänhallintaan liittyvät ongelmat, traumat tai opiskelutaitojen puute (ks. tarkemmin esim. Suomen Opetushallitus, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos ja Arvonen & Katva & Nurminen,

2012). Hidasta oppijaa opettanut tietää, että tällainen oppija tarvitsee oppiakseen ennen kaikkea turvallisen paikan ja selkeät aikataulut. On turha yrittää opettaa verbityyppejä tai työturvallisuuskorttisanastoa, jos paikka, ihminen tai aika vaihtuu joka päivä. Oppimisprosessissa myös aikuisilla voi tapahtua infantilisoitumista, siis opettajan varaan tuudittautumista, lapsellistumista. Lapsi viihtyy päiväkodissa tai koulussa silloin, kun siellä on vastassa tuttu ja turvallinen ihminen. Ystävällisen ja tutun opettajan kanssa myös aikuisopiskelija oppii parhaiten, erityisesti jos kyseessä on hidas tai lukutaitoa tarvitseva oppija. Aikuisen maahanmuuttajaopiskelijan ympärillä on tietenkin monia ammatillisia opettajia, ja tätä asetelmaa ei ole tarpeen muuttaa. Kuitenkin on tärkeää, että opiskelija tietää ja tiedostaa, että joku koulun henkilökunnasta (omaopettaja, S2-opettaja, opinto-ohjaaja) on kiinnostunut hänen oppimisestaan ja on valmis auttamaan ja tukemaan häntä pienimmissäkin koulun liittyvissä asioissa. Itsenäiseen työhön oppiminen ja opintojen aikatauluttaminen on monille pitkä prosessi.

Motivointia! Iloa! Tunnetta! Hauskuutta! Pelleilyä! Jumppaa! Onneksi tällainen ajattelu ja positiivisen pedagogiikan menetelmien käyttö ovat lisääntyneet viime aikoina. Enää ei istuta vain pulpetin takana. Itse olen aloittanut ja saanut työkokemukseni yrityksessä, jossa uskotaan toiston ja liikkeen voimaan. Tätä samaa ilosanomaa olen yrittänyt jakaa eteenpäin niin Target-hankkeessa kuin ammatillisessa oppilaitoksessakin. Toisto, toisto, toisto. Ei vain kirjoittamalla vaan ensin suullisesti toistamalla opettajan perässä, sen jälkeen lukemalla ja kirjoittamalla kokonaisvaltaisesti oppien. Suomalainen yhteiskunta on kirjallinen yhteiskunta. Meillä on lukio, jossa pitää lukea. Sinne menevät ne, jotka osaavat ja haluavat lukea ja joiden tavoitteena on korkeakoulututkinto ja akateeminen ura. Maahamme muuttaneet luku- ja kirjoitustaidottomat tai hitaat oppijat eivät ole usein menossa sinne, eivätkä edes haikaile sellaista elämää. Heille on tärkeää, että perhe on turvassa, elämä on rauhallista, on ruokaa ja katto pään päällä. He tyytyvät helposti Suomen tarjoamaan sosiaaliturvaan, sillä se on heille yksi osa unelmaa, johon liittyvät edellä mainitut asiat. Perheelliset tietävät, että heidän lapsillaan on mahdollisuus parempaan elämään ja koulutukseen kuin mihin heillä itsellään on ollut. Kotoutumiskoulutuksen ja suomen kielen kurssien yksi tehtävä onkin nostaa ihmisen omaa motivaatitasetta kouluttautua ja päästä töihin. Tämä tapahtuu kielen avulla. Kielen avulla myös unelma siitä, mitä toivoo, voi toteutua.

”Ilman suomen kieli minä ei nyt tässä”

Näin sanoi entinen opiskelijani, jonka tapasin ammatikoulun käytävällä. Hän oli opiskelemassa perustutkintoa ja hän hymyili. Oli ihana keskustella hänen kanssaan, sillä muistan, miten vaikeaa hänen oli oppia kirjoittamaan. Nytkin virheitä oli, mutta ajatus tuli ilman muuta selväksi. Ilman suomen kieltä en olisi nyt saanut tutkintoa tehdyksi, en olisi nyt menossa kohti työelämää. (Konditionaalin perfekti on muuten yksi haastavimmista asioista oppia ja käyttää oikein oikeassa tilanteessa.) Opiskelija oli hitaan raiteen kotoutumiskoulutuksessa ja hänellä oli jo silloin ja on edelleen motivaatiota valmistua oman alansa ammattilaiseksi. Kovalla työllä, motivaatiolla ja kielen oppimisen kautta hän on päässyt hienosti elämässään eteenpäin.

Lukutaitotietoisuutta lisää myös ammatilliseen koulutukseen

Ammatilliseen koulutukseen osallistuu erilaisista taustoista tulevia maahanmuuttajaopiskelijoita. Joillakin saattaa olla kotimaastaan korkeakoulututkinto, mutta mahdollisuudet työllistyä Suomessa ovat liian paljon panostusta vaativia. Olen esimerkiksi ohjannut kotoutumiskoulutuksen aikana ihmisiä, joilla on kotimaastaan lakiopintoja miettimään muita vaihtoehtoja. En ole tietenkään torpanut lakiopintojen mahdollisuutta - jokaisella on omat unelmansa - mutta olemme keskustelleet asiasta realistisesti: ensin on opittava suomen kieli akateemiselle tasolle ja sen jälkeen perehdyttävä Suomen lakipykäliin. Tie ei ole mahdoton, mutta se on usein pitkä. On myös opiskelijoita, jotka eivät ole käyneet kotimaassaan koulua lainkaan tai joiden koulupolku on ollut lyhyt tai hajanainen. Tällaisten opiskelijoiden kohdalla ammatillisten opettajien lukutaitotietoisuuden lisääminen on paikallaan.

Keinot lukutaitotietoisuuden lisäämiseen ovat moninaisia mutta eivät niin kovin monimutkaisia. Lukutaitotietoinen opettaja tutustuu opiskelijoihin yksilöinä ja tuntee opiskelijansa vahvuudet ja heikkoudet. Lukutaitotietoinen opettaja esittelee aiheet ensin suullisesti, sillä monien suullinen taito on parempi kuin kirjallinen. Opettajan ei olisi hyvä kuormittaa opiskelijaa kerralla liikaa ja jaksottaa tehtäviä. Myös mallivastausten antaminen ja tavoitteiden kertominen konkreettisesti ää-

neen voi helpottaa opiskelijaa. Lukutaitotietoisuuden ei tarvitse olla kuormittavaa, se voi olla opetuksen toimiva käytäntö, johon siirtyy vähitellen. ”Tämä on tärkeä asia. Tämä pitää oppia hyvin.” Tällainen lyhyt konkreettinen ilmaus ei vaadi opettajalta paljon aikaa tai ponnisteluja, mutta opiskelijalle se voi merkitä paljon.

Myös erilaiset draaman keinot voivat jaksottaa opitun ja synnyttää hauskoja oppimisen tilanteita. Mentorointikoulutuksen aikana harjoittelimme simuloituja mentorointitilanteita, joissa ensin opettajat laitoivat itsensä likoon ja näyttelivät mentoria ja mentoroitavaa, ja tämän jälkeen ryhmäläiset esittivät tilanteesta erilaisia versioita. Tunnilla oli paljon iloa ja naurua. Loppupalautteessa kiiteltiin erityisesti näyttelystä: se oli ”hauskaa” ja ”jäi mieleen”.

Vanha viisaus on, että tekemään oppii tekemällä. Niin myös lukemaan oppii lukemalla. Vaikka opiskelijat olisivat aikuisia tai nuoria, on hyvä luetuttaa opiskelijoita tunneilla. Opiskelijalla voi olla ns. pintasujuva kielitaito, jolloin hän on luonut itselleen keinoja peittää heikkoa lukutaitoaan melko sujuvalla suullisella kielitaidolla. Opettajan lukutaitotietoisuus alkaakin siitä, että hän tuntee opiskelijansa ja tiedostaa, että opiskelijalla voi olla heikko lukutaito. (ks. esim. OMPPU-hankkeen julkaisu Työkaluja aikuisten perusopetukseen 2019, Nylund, s. 29) Lukutaitotietoinen ammatillinen opettaja haluaa, että opiskelija oppii oman oppiaineen asioita, mutta hän oppii samalla lukemaan ja lisää suomea. Lukutaitotietoinen opettaja on siis opiskelijan kokonaisvaltaista hyvinvointia tukeva opettaja. Itse lukemista voi harjoituttaa monella tavalla. Opettaja voi antaa mallin ja toistattaa niin, että taustalla voi soida aivojen vasenta, analyyttistä puoliskoa aktivoivaa musiikkia kuten Mozartia tai Haydenia. Opettaja voi lukea, ja opiskelijat kuuntelevat ja rentoutuvat. Opiskelijat voivat lukea ääneen pieniä jaksoja parin kanssa tai pienryhmissä. Opiskelijat voivat myös lukea ja näyttellä samaan aikaan tekstiilannetta.

Paitsi lukutaitotietoisuuden, myös kielitietoisuuden lisääminen on ollut yksi ammatillisen koulutuksen puhutuimmista aiheista viime vuosina (ks. esim. Lilja & Tapaninen 2018 ja 2019). Target-hanke syntyi keskele ammatillisen koulutuksen uudistusta, ja toiveena on, että monet hankkeen pilotit jäisivät pysyviksi käytännöiksi oppilaitoksiin. Reformin myötä ammatillinen koulutus on tullut ja tulossa entistä osaamispe- rusteisemmaksi ja yksilöllisemmäksi. Koulutukseen voi hakeutua monta kertaa vuodessa, ja luokassa tai työsalissa voi olla samaan aikaan eri vaiheissa eteneviä opiskelijoita. Myös opetusta on pakko henkilökohtais- taa; kaikille samanlaisen luennon pitäminen ei ole enää kaikissa tilanteissa mahdollista. Leidingin (2019) mu-

kaan ”kestävin eettisin periaattein toimivissa oppilaitoksissa tulee käydä keskustelua myös siitä, miten kiel- tä opitaan ja millainen kielitaito on riittävä ammatissa toimimassa.” Leiding korostaa tasalaatuisuutta ja laadukasta koulutusta, jossa jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus oppia tarvitsemansa tiedot ja taidot oppilaitoksesta tai opettajasta riippumatta. Tähän pitäisi pyrkiä opiskelija, ei raha ja säästöt edellä. (Leiding 2019) Tavoitteet ovat siis hyvät ja korkeat; käytännön toteutukseen tarvitaan ennen kaikkea innostuneita ja työstään kiinnostuneita opettajia, jotka ovat valmiita arvioimaan ja kehittämään myös omaa pedagogista osaamistaan.

Lopuksi

Koronavirus ja sen aiheuttama etäopetus on paljastanut monta asiaa. Kaikki eivät osaa käyttää tietokone- netta. Kaikilla ei ole tietokonetta. Jos tietokoneen saa koulusta lainaksi, ei ole ketään, joka opettaisi sen käytössä. Teams-sessiot älypuhelimella ja samaan aikaan uusien abstraktien sanojen ja käsitteiden oppiminen voi olla todella hankalaa monelle vieraskieliselle opiskelijalle. Monilla heistä on kova halu oppia, mutta ei valmiuksia siihen. Suomen kielen taitoa pitäisi voida harjoitella ryhmässä ja ammattitermejä pitäisi ehtiä toistaa monta kertaa, että ne jäisivät päähän. Yksittäinen tuki silloin tällöin ei riitä - meillä pitää olla aikaa ja

resursseja ohjata. Muuten saamme huonosti ammat- tinsa osaavia työntekijöitä ja koulupudokkaita. Meillä pitää myös olla aikaa ihmisten kysymyksille. Ammatil- linen koulutus on erinomaisen hyvää aikaa oppia lisää suomea niin käytännön töissä kuin teoriatunneilla. Ammatillisen opettajan ja suomen kielen opettajan yhteistyönä tapahtuva samanaikaisopettajuus on toi- vottavaa erityisesti koulutuksen alkuvaiheessa. Myös omankielisen mentoroinnin avulla voidaan madaltaa opiskelun aloittamiseen liittyvää kynnystä. Ammatilli- nen koulutus on onneksi reagoinut viime aikoina tuen tarpeeseen, ja ainakin oma työpaikkani Tredun on lisän- nyt S2-resurssia entisestään.

”Kiitos opettaja.” Kun näen ihmisen silmissä väläh- dyksen oppimisesta, siitä että hän ymmärtää, mitä ym- päriillä tapahtuu, ja on ehkä ylittänyt omat odotuksen- sa oppimisessa, tunnen suurta iloa ja tiedän tekeväni merkityksellistä työtä. S2-opettajan työssä on tuoreen tutkimuksen mukaan (Karjalainen 2019) erityistä työn imua. S2-opettajan kokemaan työhyvinvointiin vaikut- tavia tekijöitä ovat esimerkiksi myönteinen opiskeli- javuorovaikutus ja työn kokeminen merkityksellisek- si. Tämän tunnistan myös itse: en tee töitä kiitosten vuoksi, vaan siksi, että tiedän helpottavani opiskelijani elämää, jatkopolkua ja yleensä pärjäämistä Suomessa, kun hän oppii hyvin suomea. Ehkä hän hoitaa minua myöhemmin, kun olen vanha.

Lähteet:

Karjalainen, P. (2019). Työn imua ja työhyvinvointia edistävät tekijät aikuisia maahanmuuttajia kouluttavilla opettajilla

Saatavilla: https://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20190898/urn_nbn_fi_uef-20190898.pdf

Leiding, S. (2019). Kohti eettistä ammatillista koulutusta. Kieli, koulutus ja yhteiskunta, 10(1).

Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-helmikuu-2019/kohti-eettista-ammattillista-koulutusta>

Lilja, N., & Tapaninen, T. (2019): Suomen kielen käyttämisen ja oppimisen mahdollisuudet ammatillisen oppilaitoksen rakennusalan vuo- rovaikutustilanteissa. Puhe Ja Kieli, 39(1), 69-98.

Saatavilla: <https://doi.org/10.23997/pk.74506>

Lilja, N. & Tapaninen, T. (2018) Kulmarautoja ja ruuvikoneita – millaisia mahdollisuuksia suomen kielen oppimiseen tarjoutuu rakennus- alan työtehtävissä?. Kieli, koulutus ja yhteiskunta, 9(1).

Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2018/kulmarautoja-ja-ruuvikoneita-mil- laisia-mahdollisuuksia-suomen-kielen-oppimiseen-tarjoutuu-rakennusalan-tyotehtavissa>

OMPPU-hanke 2019: Työkaluja aikuisten perusopetukseen, <http://www.e-julkaisu.fi/tredun/omppu/mobile.html#pid=29>

Testipiste (2019). Lähtötason arviointi.

Saatavilla: <http://www.testipiste.eu/FI/lahtotasonarviointi>

Tietoa erityisestä tuesta esimerkiksi:

Arvonen, A., Katva, L. & Nurminen, A. 2012. Maahanmuuttajien oppimisvaikeuksien tunnistaminen. Jyväskylä: PS-kustannus

<https://www.opi.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/erityinen-tuki>;

<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/opiskeluhoito/opiskeluterveydenhuolto/erityinen-tuki>

Perus- taidot

Oppilaitoksen tukitoimet

Minna Pohjola, Eeva-Maria Rantala, Tiina Sinnemaa ja Riina Honkamäki,
Tampereen Aikuislukio

Tampereen aikuislukio kehitti Target-hankkeessa ohjausta ja tukimuotoja aikuisten perusopetuksen päättövaiheen opiskelijoiden tarpeisiin. Toiminnan tavoitteena oli opiskelijoiden koulupolun sujuvoittaminen ja yhteisöllisyyden luominen. Hankkeen aikana kehitettiin monia erilaisia toimintoja. Tutortoiminnalla pyrittiin lisäämään opintoihin sitoutumista, ja opiskelijoiden oppimisen haasteisiin annettiin henkilökohtaista tukea. Suomen kielen klinikka tarjosi apua kielitaidon kohentamiseen, ja viikoittain kokoontuvassa läksyparkissa oli mahdollista saada apua kotitehtävien tekemisessä. Työnhakutaitopajassa hiottiin ansioluetteloita ja etsittiin kesätöitä. Opiskelijoiden tarpeista lähtevän tuen tarjoamisella oli tarkoitus saada opiskelijat sitoutumaan opintoihinsa tiiviimmin, jotta he saavuttaisivat tavoitteensa ja saisivat perusopetuksen päättötodistuksen.

Tutortoiminnalla yhteisöllisyyttä ja sitoutumista

Opiskelijoiden sitouttaminen opintoihin koettiin tärkeäksi, ja sitä lujittamaan luotiin tutortoiminta. Tutoropiskelijat olivat mukana opiskelijavierailuilla ja ottamassa vastaan aikuislukiossa vierailuvia tutustujia. Lisäksi he järjestivät opiskelijoille toimintaa kuten pikkujoulut ja ystävänpäivän aamunavauksen, ja näin auttoivat opiskelijoita sitoutumaan opiskelijayhteisöön. Tutortoiminta oli matalan kynnyksen tukimuoto, jossa opiskelijat saattoivat kääntyä ongelmatilanteissa tutoropiskelijoiden puoleen. Tutorit jalkautuivat taukojen aikana neuvomaan ja auttamaan opiskelijoita. Tutortoiminta edisti omalta osaltaan opiskelijoiden psykososiaalista

hyvinvointia ja kotoutumista. Tutorien olemassaolo lujitti opiskelijoiden yhteishenkeä ja sitoutti kaikkia opiskelijoita kouluyhteisöön. Ryhmään kuulumisen tunne lisää oppimismotivaatiota ja voi kannatella silloinkin, kun koulupolulla on mutkia tai haasteita. Tutoropiskelijalle itselleen toiminta tuo arvokkaita taitoja: vastuun ottamista ja jakamista, pitkäjänteistä toiminnan suunnittelua ja sen tulosten arviointia sekä tietenkin merkityksellisyyden, onnistumisen ja yhteisöllisyyden kokemuksia.

Tutoropiskelijoiden palautetta toiminnasta:

"On ollut mukava auttaa toisia ja järjestää kivaa toimintaa."

"Tutoropiskelijana olo on tärkeää, koska mielestäni opiskelijat joskus ymmärtävät paremmin minun sanat kuin opettajan sanat."

"Halusin tutoropiskelijaksi, koska haluan hyödyntää minun taitoja toisten opiskelijoiden neuvomisessa. On mukava nähdä, että muut opiskelijat edistyvät opinnoissa ja heillä menee kaikki asiat hyvin."

Tukea oppimiseen ja haastaviin elämäntilanteisiin

Moniammatillisena yhteistyönä etsittiin ja kehitettiin aikuisten perusopetukseen soveltuvia tukimuotoja oppimisen haasteisiin ja suomen kielen taitojen kehittämiseen. Tampereen aikuislukion opettajat, ryhmänohjaajat, erityisopettaja, opinto-ohjaaja ja sosiaaliohjaaja tekivät tiivistä yhteistyötä löytääkseen sopivia tukimuotoja perusopetuksen opiskelijoille. Heti opin-

tojen alussa lähtötasotesteissä opiskelijoiden taidot kartoitettiin ja heikot taidot omaavat ohjattiin välittömästi tuen piiriin. Opinto-ohjaaja havainnoi ohjauskeskusteluissa tuen piiriin ohjattujen opiskelijoiden omia kokemuksia oppimisesta, ja opettajat kartoittivat opetustilanteissa tarkemmin opiskelijoiden tarpeita. Myös opiskelun aikana tukea tarvitsevat ohjattiin opinto-ohjaajan kautta tukitoimiin.

Suomen kielen klinikalla pyrittiin vahvistamaan opiskelijoiden suomen kielen perustaitoja. Tavoitteena oli, että suomen kielen perusrakenteiden ja tavallisimman sanaston hallintaan liittyvät ongelmat eivät hidastaisi perusopetuksen päättövaiheen opintoja. Klinikalla opiskelijaa ohjattiin omaksumaan ja harjoittelemaan niitä rakenteita ja sellaista sanastoa, joiden hallinnassa opettaja oli havainnut opiskelijalla olevan puutteita. Klinikalle ohjattiin opiskelijoita, joiden kielitaito oli päättövaiheeseen tullessa ollut opiskelun aloittamiseen riittävällä A2-tasolla, mutta joiden kielitaidon kehitys opiskelujen aikana oli jostain syystä hidastunut niin, että kielitaito ei päättövaiheen loppua lähestyessä ollut noussut B1-tasolle, joka on päättövaiheen tavoitetaso. Suurimmalla osalla klinikalle osallistuneista opiskelijoista kielitaito kehittyi B1-tasolle kaikilla osa-alueilla päättövaiheen loppuun mennessä.

Osa opiskelijoista veloitettiin käymään suomen kielen klinikalla, koska heidän suomen kielen perustaidoissaan oli havaittu puutteita ja heidän etenemisensä suomen kielen opinnoissa olisi hidastunut kohtuuttomasti ilman klinikan tuomaa apua. He saivat klinikakäyntien avulla laajennettua suomen kielen taitoaan ja kartutettuaan myös kurssisuorituksiaan niin, että he saivat päättötodistukseen tarvittavan määrän kielten kurseja suoritettua. Ilman tätä toimintaa heidän koulupolkunsa olisi hidastunut kohtuuttomasti. Osalle opiskelijoista klinikalla käynti oli vapaaehtoista, mutta heille oli suositeltu sitä. Klinikalle saivat tulla kaikki opiskelijat, jotka halusivat vahvistaa suomen kielen taitoaan.

Suomen kielen klinikka toimi koko lukuvuoden 2019-2020. Tapaamiset olivat säännöllisesti tapahtuvaa lähiohjausta helmikuun loppuun saakka. Loppukevät 2020 toimintaa jatkettiin etäopiskeluna, jossa apuna olivat Teams-tapaamiset ja Moodle-oppimisympäristö. Klinikkatapaamisissa oli läsnä 2-6 opiskelijaa. Opettaja valitsi tapaamisissa harjoiteltavat asiat havainnoituaan ensin opiskelijoiden tuen tarpeita kaikille yhteisillä S2-kursseilla. Opiskelijat saivat myös itse esittää toiveita tapaamisissa käsiteltävistä aiheista ja asioista.

Henkilökohtaista tukea tarjottiin opiskelijoille, joiden koulupolulla oli jokin akuutti opiskelua tai valmistumista uhkaava haaste. Henkilökohtainen tuki oli yksilöllisesti räätälöityä, ja siihen ohjattiin opiskelijoita, joilla oli moninaisia vaikeuksia opinnoissaan. Yleisiä olivat vaikeudet opiskella ryhmässä muiden kanssa sekä keskittymisen ja oman toiminnan ohjaamisen pulmat. Muutamilla opiskelijoilla oli lisäksi suuria puutteita eri oppiaineiden perustaidoissa ja opiskelutaidoissa. Myös runsaat poissaolot ja haastavat elämäntilanteet olivat tavanomaisia tähän tukimuotoon osallistuneille. Suurimmalla osalla tukeen ohjatuista oli uhka opintojen keskeyttämiselle tai niiden kohtuuttomalle pitkittymiselle. Tukea toteutettiin hyvin opiskelijakohtaisesti räätälöitynä. Tapaamisissa oli usein läsnä vain opiskelija ja yksi ohjaaja, joka oli suomen kielen opettaja, opinto-ohjaaja tai erityisopettaja. Joskus tapaamiset toteutettiin

pienryhmänä, jossa oli korkeintaan neljä opiskelijaa. Osa opiskelijoista osallistui tukeen koko perusopetuksen päättövaiheen ajan. Muutamia tuettiin hankalan elämäntilanteen yli. Ohjaustapaamisissa pohdittiin opiskelijan elämäntilannetta ja yritettiin löytää voimavaroja opiskeluun, harjoiteltiin erilaisia keskittymisen ja rauhoittumisen keinoja. Tapaamisissa käytiin läpi myös eri oppiaineiden asioita sekä tuettiin opiskelutaitoja ja -valmiuksia. Suurimman osan case-ohjauksessa mukana olleiden kanssa päästiin hyviin tuloksiin. He pystyivät aiempaa paremmin osallistumaan luokkamutoiseen opetukseen ja löysivät itselleen sopivia tapoja oppia. Liki kaikki tukeen ohjatut saivat opintonsa suoritettua loppuun ja ovat saaneet päättötodistuksen.

Läksyparkki tarjosi tukea opiskelijoille kotitehtävien tekemiseen ja kokeisiin valmistautumiseen. Opiskelijalla oli myös mahdollisuus saada tukea op-

pimiseen, kun oli ollut poissa koulusta. Läksyparkki kokoontui kerran viikossa koko lukuvuoden ajan. Läksyparkkiin opiskelijat tulivat joko opettajan lähtöminä tai havaittuaan itse tarvitsevasa tukea oppimiseen. Opiskelijat saivat apua opettajilta, erityisopettajalta ja sosiaaliohjaajalta. Läksyparkissa oli tavallisesti kaksi ohjaajaa tukemassa opiskelijoita oppimisen haasteissa ja tehtävien tekemisessä. Eniten läksyparkkitoiminnasta hyötyivät opiskelijat, joilla oli tarvetta elämäntilanteen tukemiseen ja opinnoissa suoriutumiseen. Myös oppimisvaikeuksia kokevat opiskelijat, joilla oli haasteita sisäistä eri kurssien aiheita oppituntien puitteissa, saivat näin tukea oppimiseen. Läksyparkin tavoite oli luoda myönteinen ilmapiiri, jossa opiskelijan on mahdollisuus oppia uutta ja vahvistaa jo opittua. Tämä toiminta pitää opiskelijan kiinni opintosuunnitelmassa, kannattelee opiskelijaa haasteellisissakin elämäntilanteissa ja auttaa oppimisenvaikeuksissa pysymään opintojen tahdissa. Läksyparkin avulla tehtävät tulee hoidettua ja oppiminen mahdollistuu poissaoloista huolimatta. Myös poissaolot pysyvät näin hallinnassa, kun kaikki korvataan läksyparkissa ja kiusaus olla poissa ilman pätevää syytä vähenee. Opiskelijoille tarjoutui läksyparkin lomassa myös mahdollisuus kääntyä erityisopettajan ja sosiaaliohjaajan puoleen luontevasti ja näin hyödyntää heidän ammattiosaamistaan. Opiskelijat kokivat läksyparkin erittäin hyödylliseksi.

Suomen kielen klinikka, case-tuki ja läksyparkki mahdollistivat oikea-aikaisen ja oikein kohdistetun yksilöllisen tuen, jota ilman olisi perusopetuksen päättötodistuksen saaminen osalta opiskelijoita viivästynyt tai jopa jäänyt haaveeksi. Näillä toimilla pystyttiin turvaamaan koulupolun jatkuminen toiselle asteelle ja kohti työelämää.

Opiskelijoiden palautetta läksyparkin toiminnasta:

"Läksyparkki on hyvä ja auttoi minua paljon."

"Läksyparkissa on paljon hyötyä, jos on ollut poissa koulusta tai tunnilta."

"Se oli hiljaista ja hyvä paikka jos sulla on ongelma ja oppitunti aikana ei ymmärrä hyvin, voit kysyä."

Lukudiplomi – elämyksellistä lukemista

Lukudiplomin suorittamisen tavoite on kehittää perusasteen päättövaiheen opiskelijoiden suomen kielen taitoa ja tukea heidän opiskeluaan kielen kautta myös muissa aineissa. Lukudiplomin suorittamisesta opiskelija saa kielellisen hyödyn lisäksi myös kurssisuorituksen, joka auttaa häntä valmistumaan suunnitellussa aikataulussa. Aikuisilla maahanmuuttajilla on usein hyvin heikko suurempien kokonaisuuksien lukutaito. Tätä taitoa ei pääse juurikaan kehittämään tavallisten opetussuunnitelman mukaisten kurssien sisällä, joissa on paljon muuta painokasta opetussisältöä. On hyvä kokeilla, kuinka elämyksellisen lukemisen hyötyvaikutus siirtyy kokonaisvaltaiseen oppimiseen ja elämässä pärjäämiseen ja siitä nauttimiseen.

Lukemisharrastuksen ja -innon herättäminen on ihmisten kielen oppimisen sekä maailman ymmärtämisen kannalta äärimmäisen hyödyllistä. Kirjaan tarttuminen itselle vieraalla kielellä on vaikeaa, joten yhteinen lukeminen ja lukemiseen yhteisöllisesti kannustaminen madaltavat kynnyistä aloittaa ja kokeilla. Aikaisemmin on opetuksessa jo todettu, että yhdenkin selkokielisen kirjan lukeminen kasvattaa opiskelijan itseluottamusta sekä lukemisen taitoa niin, että seuraavan kirjan lukeminen on jo huomattavasti paljon helpompaa. Kun opiskelija pystyy lukemaan suo-

meksi pitkiäkin tekstejä, hänen opiskelukykynsä eri aineissa kasvaa. Tämä helpottaa myös huomattavasti opiskelijan jatko-opiskelumahdollisuuksia.

Lukudiplomissa opiskelija lukee pääsääntöisesti vapaa-ajallaan neljä teosta, joista jokaisesta hän tekee suoritteena lukudiplomitehtäviä. Lukudiplomin suorittajat tapaavat suunnilleen kerran kuussa keskustelemaan lukemisestaan sekä tekemään tehtäviä. Lukudiplomiin liittyvät lukupiiritapaamiset keväällä 2020 toteutettiin parin ensimmäisen kerran jälkeen kuitenkin poikkeusolojen vuoksi yksittäistapaamisina. Ryhmän kanssa pidettiin loppukoonti etäyhteydellä.

Työnhakutaitoja

Työnhakutaitopajassa vahvistettiin opiskelijoiden työelämä- ja työnhakutaitoja sekä omien vahvuuksien ja kiinnostuksen kohteiden tunnistamista. Paja toteutettiin tiiviinä 12 oppitunnin kokonaisuutena kahden viikon sisällä. Pajassa työstiin työhaun asiakirjat ja etsittiin kesä- ja osa-aikatöitä. Lisäksi opiskelijoille järjestettiin mahdollisuus niin halutessaan tehdä työelämään tutustuminen opetuksettomina päivinä. Kokonaisuuteen suunniteltiin liittyvän myös yritysvierailu, mutta tätä ei pystytty toteuttamaan keväällä 2020.

Suomen kieltä ja mentorointia

Tiina Miikkulainen,
Tampereen seudun ammattiopisto Tredu

Yksi Target-hankkeen tavoitteista oli tuoda omankielinen mentorointi osaksi ammatillisen oppilaitoksen toimintaa. Mentorointivalmennus kehitettiin niin, että se olisi tulevaisuudessa osa yhteisiä tutkinnon osia eli YTO-opintoja, ja kurssin osaamispisteistä ja tuntimäärästä voidaan sopia yhdessä yhteisistä tutkinnon osista vastaavan lehtorin kanssa. Pilotin ensisijaisena tavoitteena oli löytää aktiivisia ja osaavia maahanmuuttajaopiskelijoita, jotka voisivat toimia omankielisinä mentoreina uusille maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille. Ammatillisille opettajille suunnatulla kyselyllä löydettiin kohteeksi kokonainen ryhmä puhdistus- ja kiinteistöpalvelualan opiskelijoita, jotka olivat aloittaneet opinnot tammikuussa 2019.

Miksi omankielinen mentorointi on tärkeää?

Mentorointi on menetelmä, jossa tietoa ja osaamista siirretään kokeneemmalta kokemattomammalle. Mentoroinnin kautta siirtyy usein myös niin sanottua hiljaista tietoa, joka voi kuitenkin olla koulun tai työn kannalta olennaista ja merkittävää tietoa. Omankielisessä mentorointivalmennuksessa tavoitteena oli, että kokenut opiskelija esittelee koulua ja sen arkipäivää uudelle opiskelijalle. Esittely voi tapahtua yhteisellä kielellä, joka voi olla opiskelijoiden äidinkieli tai kieli, jota molemmat osaavat toisena tai vieraana kielenä (esim. englanti, ranska, suomi).

Mentori auttaa uutta opiskelijaa eli mentoroitavaa arkisissa koulutilanteissa ja on tukena opintoihin liittyvissä

kysymyksissä. Mentoroitavalle heti opintojen alussa annettava (omankielinen) tuki voi lisätä opiskeluun kiinnittymistä ja opiskelumotivaatiota. Ihanteellisessa tilanteessa mentorilta voi kysyä asioita, joita ei muuten uskaltaisi kysyä. Lisäapu kouluarjen ongelmatilanteissa voi myös vähentää jatkuvaa kysymyksien esittämistä opettajalle ja siten vähentää opettajan työn kuormittavuutta. Mentorina toimiva mentorointivalmennuksen käynyt opiskelija saa valmennuksessa oppimiensa asioiden lisäksi arvokasta ohjauskokemusta. Tämä vahvistaa opiskelijan osallisuutta ja antaa hänelle mahdollisuuden tuntea itsensä tarpeelliseksi. Yleisesti mentorointi lisää verkostoitumismahdollisuuksia koulun sisällä ja yhdistää opiskelijoita. Se myös edistää opiskelijoiden digi-, kieli-, opiskelu- ja vuorovaikutustaitoja ja ohjaa opiskelijoita itseohjautuvuuteen.

Mentorointivalmennuksen teemat

Mentorointivalmennus sisälsi yhteensä kuusi lähiopetuskertaa, jotka kestivät kahdesta kolmeen tuntiin. Lisäksi oli käytännön mentorointia ja itsenäistä työskentelyä. Oppimisalustana käytettiin Moodlea.

Valmennuksen teemoja olivat:

- *Mentorointiin liittyvät käsitteet*
- *Itsetuntemus ja vahvuudet*
- *Käytännön mentorointi*
- *Mentorointi ja työelämä*
- *Palautteen antaminen ja saaminen*

Mentoroinnissa olennaisia asioita ovat avoimuus, molemminpuolinen luottamus ja tasa-arvoisuus. Nämä ovat käsitteinä haastavia ihmisille, joiden kielitaito on hyvin usein vasta eurooppalaisen viitekehyksen A-tasolla (peruskielitaidon alkuvaihe tai kehittyvä peruskielitaito). Tämän vuoksi mentorointivalmennus eteni kieli edellä: esimerkkien ja käännöskienkin avulla pyrittiin varmistamaan opiskelijoiden ymmärrys asiasta. Ensin tutustuttiin pääkäsitteisiin mentori, mentoroitava ja mentorointi, minkä jälkeen avattiin sitä, millaista käytännön mentorointi voi olla. Samalla sivuttiin työelämää, sillä monet käsitteet tulevat esiin myös opiskelijoiden työssäoppimisjakson

aikana. Mentorointivalmennus sopiikin sisällöltään erinomaisesti ammatilliseen koulutukseen. Vuorovaikutustaidot, omat vahvuudet, palautteen antaminen ja saaminen, uuden opiskelijan/työntekijän perehdyttäminen ja ohjauskokemus liittyvät vahvasti työelämään, ja valmennus koettiin hyödylliseksi erityisesti ennen työssäoppimisjaksoa.

Yksi mentorointivalmennuksen teema oli itsetuntemus ja omiin vahvuuksiin tutustuminen. ”Millainen on hyvä mentori?” -kysymys sopii kokonaisvaltaisesti käsiteltäväksi asiaksi ja laajenee kysymyksiksi ”Millainen on hyvä opiskelija/työnantaja/ihminen?”. Valkotaulu oli kovassa käytössä, kun opiskelijat saivat kirjoittaa sinne opiskelijoiden omia vahvuuksia kuvaavia adjektiiveja. Tärkeä valmennuksen teema oli myös palautteen antaminen ja saaminen. Keskustelua näistä käsitteistä riitti paljon, ja aiheesta on kerrottu lisää seuraavassa kappaleessa Käytännön toteutus – onnistumisia ja haasteita.

Käytännön toteutus – onnistumisia ja haasteita

Tammikuussa ammattiopinnot aloittaneelle ryhmälle järjestettiin *orientoiva opintojakso* joko kesäkuun tai elokuun alussa. Osa pääsikin aloittamaan käytännön mentoroinnin heti orientoivan jakson jälkeen. Mentorit saivat avukseen mentorointipassin, jonka avulla he esittelivät koulua uusille, saman alan opiskelijoille. Käytännön mentoroinnissa mentori esitteli koulun paikkoja ja käytänteitä ja toimi myös henkisenä tukena uudelle opiskelijalle. Mentorointia toteutettiin sekä opiskelijoiden yhteisellä äidinkielellä tai suomeksi. Omaopettaja oli vastuussa käytännön mentoroinnin järjestämisestä, mutta mentorointivalmennuksen pitäjät olivat koko ajan tietoisia käytännön mentoroinnin sujumisesta.

Monet opiskelijat kiittelivät mentorointivalmennuksen lopussa siitä, että he olivat oppineet uusia ja tärkeitä paitsi opiskeluun myös omiin vahvuuksiin ja työelämään liittyviä sanoja. Lisäksi he kehittivät suomen kielen taitoa kokonaisvaltaisesti, sillä materiaali on suunniteltu niin, että se tukee sekä suullista että kirjallista kielen oppimista.

Mentorointivalmennuksen aikana huomattiin joitakin haasteita. Ensinnä kaikkien mentoriopiskelijoiden kielitaito ei riittänyt valmennuksessa esille tulleen abstraktin työelämäsanan käsittelyyn, ja toistoa tarvittiin paljon. Erityisesti kirjallisissa tai doissa monilla oli heikko luetun ymmärtämisen taito

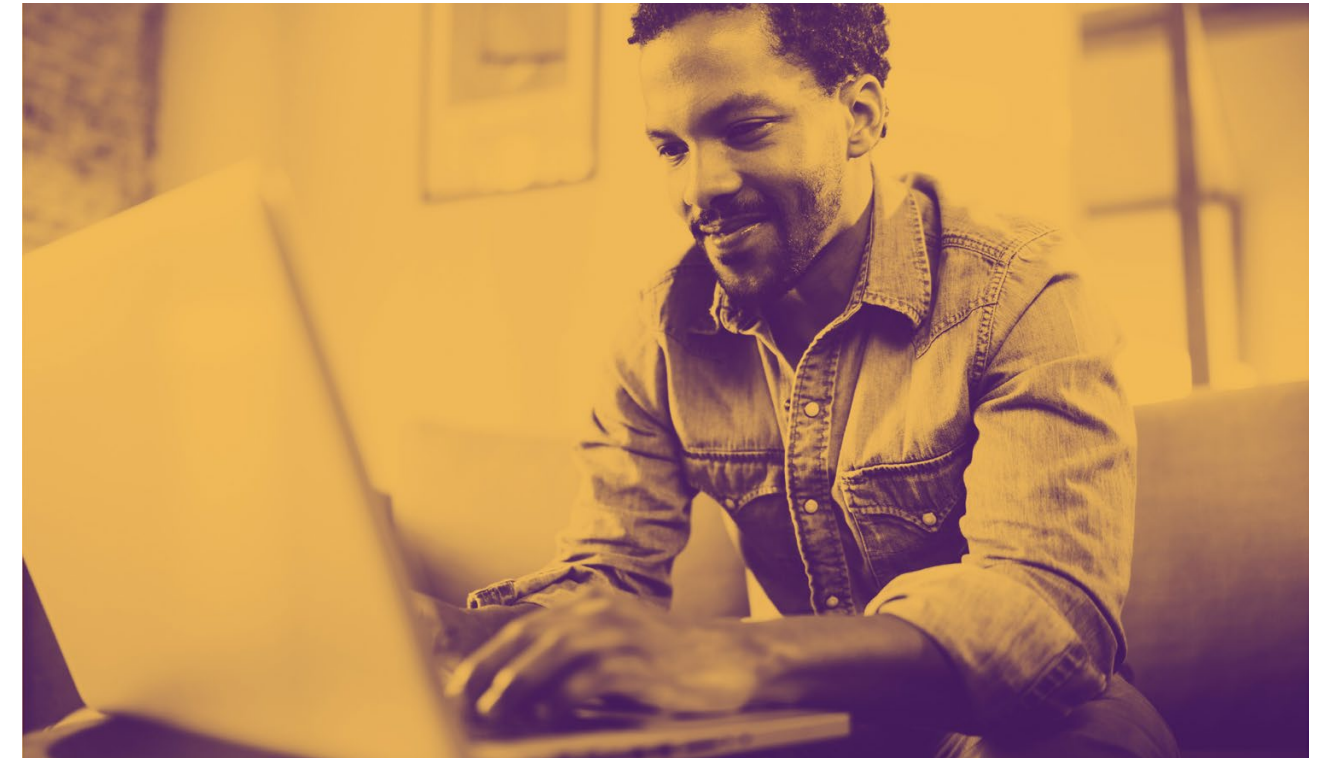

ja oman tuottamisen eli kirjoittamisen taito. Myös tieto- ja viestintätekniikkataitojen heikko osaaminen kävi selväksi heti kurssin alussa. Näihin haasteisiin vastattiin järjestämällä ensin tuettu Word-tekstinkäsittelytyöpaja selkokielellä ja myöhemmin sähköpostin ja Tredun käyttämien opiskelualustojen harjoittelupaja. Etukäteen valmistettua kurssimateriaalia muokattiin myös osittain helpommaksi, sillä kuten mainittu, jotkut opiskelijat kokivat varsinkin sanaston todella haastavaksi. Toisaalta monet opiskelijat kertoivat oppineensa kurssin aikana paljon uutta, ja esimerkiksi mentorointiin (ja työelämään) olennaisesti liittyvät verbit *perehtyä* ja *perehdyttää* tulivat tutuiksi.

Ennen opiskelijoiden työssäoppimisjaksoa mentorointivalmennuksessa otettiin esille jo mainittu perehdyttämisen sekä palautteen antamisen ja saamisen käsitteet. Perehtyminen ja perehdyttäminen ovat työelämässä hyvin keskeisiä käsitteitä, mutta

juuri kukaan opiskelijoista ei osannut selittää sanojen merkityksiä. Antaa palautetta taas yhdistettiin kirjas-tokirjojen palauttamiseen. Kurssilla käytiin läpi myös suomalaista työkulutturia: suomalaisen työnantajan tai ohjaajan voi olla vaikeaa antaa suoraa kriittistä palautetta - tämä taas on kenelle tahansa opiskelijalle ja työssä oppijalle todella tärkeä asia. Opittiin ja mietittiin yhdessä fraaseja, joilla voi pyytää kohteliaasti palautetta ja nimenomaan suoraa palautetta. Kieli on tärkeä viestinnän väline, ja opiskelijoiden on tärkeä saada tietää, millä tavalla voi kysyä niin, että saa oikeasti tärkeää tietoa. Heille voi myös kertoa suoraan, miten Suomessa käyttäytyään työpaikalla. Aina ei sanota suoraan, jos joku meni väärin, vaan kommentoidaan asiaa vasta työssäoppimisjakson lopussa. Kun opiskelija oppii kysymään palautetta heti alussa ja oikeilla sanoilla, hän voi saada suoraa palautetta ja voi oppia ja menestyä työssään paremmin.

Tieto- ja viestintätekniikkataitojen lisäämiseksi

pidettiin Word-työpaja, jossa jokainen opiskelija teki ammatillisen opettajan pyynnöstä esittelytekstin itsestään tietokoneella. Esittelytekstissä opiskelija kertoi lyhyesti itsestään ja sen, että hän opiskelee Tredun puhdistus- ja kiinteistöpalvelualalla ja on tietyn ajanjakson työssäoppimisjaksolla tässä kyseisessä paikassa. Jokainen sai muokata tekstin kauniiksi ja sellaiseksi kuin itse halusi; moni oppi käyttämään lihavoitinta, kursivointia ja värejä sekä liittämään tiedostoon kuvan itsestään. Lisäksi harjoiteltiin lähettämään tiedosto sähköpostin liitteenä. Tähän kului aikaa monta tuntia, yksi kolme tuntia kestävä paja ei riittänyt. Lopuksi esittelyteksti tulostettiin opiskelijalle, ja hän sai viedä sen työssäoppimispaikan taukotilaan/päiväkodin eteiseen.

Työpajoista ja siinä käsitellyistä aiheista tuli myöhemmin erittäin hyvää palautetta. Ammatillinen omaopettaja kertoi saaneensa yhteydenottoja ja kehuja työnantajilta tavallista enemmän. Opiskelijat olivat olleet "tavallista aktiivisempia kysymään palautetta". Myös sopeutuminen työssäoppimispaikan työyhteisöön oli sujunut hyvin, ja työnantajilta tuli positiivista palautetta henkilökunnan keittiön seinällä olevasta esittelystä.

Vaikka tämän pilotin aikana käytännön mentorointi jäi vähälle, heräsi ajatus mentorointivalmennuksen ja työelämään perehdyttävän koulutuksen yhdistämisestä. On tärkeää miettiä myös, millä tavalla kursseja toteutetaan ja millaisia opetusmenetelmiä suosi-

taan. Mentorointivalmennuksessa tehtiin saneluja ja uutta sanastoa opittiin yhdessä toistamalla ja liikkumalla luokassa. Tehtiin pari- ja ryhmätöitä, joissa keskusteltiin ja joiden jälkeen tehtiin kirjallisesti samat tehtävät. Kun tekstin ymmärtäminen tuntui vaikealta, luettiin yhdessä opettajajohtoisesti ja etsittiin yhdessä vastauksia kysymyksiin. Edistyneemmät ja itseohjautuneemmat saivat tällä välin muita tehtäviä, eli opetusta eriytettiin tarvittaessa. Erityisesti opiskelijat pitivät tunnilla tehdyistä simuloituista käytännön mentorointitilanteista ja näyttelemisestä.

Lopuksi

Tämäntapaisia täsmätukitoimia olisi hyvä lisätä entistä enemmän heti opiskelujen alkuvaiheessa. Ammatin opiskelevilla on usein motivaatiota oppia uutta, ja erityisesti kieli-, TVT- ja opiskelutaitojen kehittämisen motivoi juuri silloin, kun opiskelija huomaa, ettei hän pärjääkään kovin hyvin opinnoissa. Selkokielistä materiaalia tuotetaan koko ajan, mikä osaltaan helpottaa opinnoista selviämistä. Yhteistyön juurruttaminen oli hyvässä käynnissä maaliskuussa 2020, kun koronavirus yllätti koko koulun henkilökunnan ja opiskelijat, ja alkoi viikkoja kestänyt etäopiskelu ja -työ. Mentorointivalmennus jäi tauolle hetkeksi, mutta mentorointiyhteistyön juurruttaminen jatkuu oppilaitoksessa syksyllä 2020.

Arjen hallinta ja toimintakyky

Toimintakyvyn arviointia työpajaympäristössä

Riia-Liisa Ronkainen,
Silta-Valmennusyhdistys ry

Silta-Valmennusyhdistys ry:n osatoteutus Target-hankkeessa painottui toimintakyvyn arviointiin työpajaympäristössä. Hankkeessa pilotoitiin kuukauden kestävää toimintakyvyn arviointijaksoa työpajalla. Arviointijakson tarkoitus oli saada tietoa henkilön todellisesta toimintakyvystä ja sujuvoittaa palvelupolkua. Kotoutumisaikaisilla maahanmuuttajilla ei ole yleensä mahdollisuutta päästä työpajatoimintaan esimerkiksi kuntoutta-

van työtoiminnan kautta lainsäädännöllisistä syistä. Hankkeessa todettiin, että työpaja voi toimia sekä orientoivana, ylläpitävänä tai palauttavana ympäristönä myös kotoutumisaikana sekä jo ennen virallisen kotoutumisajan alkua.

Tässä artikkelissa on kuvattu yhden henkilön kokemus toimintakyvyn arviointijaksosta omin sanoin kerrottuna sekä hankkeen osatoteuttajan näkökulma prosessin kulusta.

Silta-Valmennusyhdistys ry:n osatoteutus pähkinäkuoressa

- Hankkeessa on pilotoitu tapoja ja menetelmiä arvioida erityistä tukea tarvitsevien maahanmuuttajien toimintakykyä sekä työ- ja opiskeluvalmiuksia työpajaympäristössä.
- Hankkeessa on kehitetty toimintakyvyn arvioinnin mallia työpajoilla yksilöllisesti ja ryhmämuotoisesti, perustaitojen vahvistamisen tapoja, digitaalisten apuvälineiden käyttöä ohjauksessa sekä verkostoyhteistyötä sidosryhmien kanssa.
- Hankkeen tuloksena on saatu sujuvampia polkuja asiakkaille kohti tarkoituksenmukaisia palveluita verkostoyhteistyön avulla. Asiakkailta saadun palautteen mukaan osallisuuden kokemus ja sosiaaliset kontaktit ovat lisääntyneet sekä arjenhallinta parantunut

Asiakastarina "Fatima" (nimi muutettu)

Olen ollut pitkään sairauslomalla ja yksin kotona, kun muu perhe on ollut omissa hommissaan. Minulla ei ole perheeni lisäksi muuta lähipiiriä täällä enkä ole osannut liikkua kaupungilla yksin. Minulle ehdotettiin Aikuissosiaalityön maahanmuuttajapalveluiden alkukartoituksen jälkeen toimintakyvyn arviointijaksoa Silta-Valmennuksella, jonka jälkeen voidaan päättää, mikä palvelu olisi minulle paras vaihtoehto kielen oppimisen ja arjenhallinnan kannalta. Halusin tehdä jotain käsitöitä, koska minulla ei ole aikaisempaa kokemusta mistään ammatista.

Sovimme tutustumiskäynnin Silta-Valmennukselle, jossa Target-hankkeen työntekijä oli minua vastassa. Tutustuimme kädentaitopajaan, jossa työpajavalmentaja kertoi, mitä siellä voi tehdä. Halusin aloittaa arviointijakson heti seuraavalla viikolla ja käydä työpajalla kolmena päivänä viikossa. Aluksi minua jännitti mennä yksin uuteen paikkaan, mutta työpajavalmentaja ja muut asiakkaat ottivat minut hyvin vastaan.

Olen oppinut työpajalla uudenlaisia tapoja tehdä käsitöitä. Minusta on ollut kiva huomata, että pystyn oppimaan uusia asioita ja käyttämään uusia taitojani. Viihdyin käsityöpajalla todella hyvin ja kerroin

sosiaalityöntekijällekin, että haluaisin jatkaa työpajalla. Olen siellä suomenkielisessä ympäristössä ja opin kieltä koko ajan lisää kuuntelemalla muiden puhetta. Joskus kirjoitan itselleni sanoja ylös ja selvitän kotona, mitä ne tarkoittavat. En ole työpajan lisäksi missään suomalaisten ihmisten kanssa, joten tämä on hyvä mahdollisuus laajentaa sosiaalista piiriä.

Välillä olin masentunut, koska ajattelin, että en pysty ikinä oppimaan suomen kieltä enkä kulkemaan uusissa paikoissa. Minun on ollut vaikea lähteä pois kotoa, koska ei ole ollut mitään paikkaa, mihin voisin mennä. Olen aikaisemmin ollut aina kotona, mutta nyt olen saanut sisältöä elämäni ja jotain omaa. Tunnen, että olen nyt sosiaalisempi ja rohkeampi kuin ennen työpajalle tuloa. Myös mielialani on parempi, ja olen toiveikkaampi tulevaisuuden suhteen.

Sain jatkaa työpajalla arviointijakson jälkeen sosiaalisessa kuntoutuksessa nyt ainakin kolme kuukautta, jonka aikana terveydentilastani selviää varmasti lisää. Toivon, että pystyn jatkamaan työpajan jälkeen kotoutumiskoulutukseen ja opin suomea niin hyvin, että voin saada työpaikan.

"Fatima"

Asiakastarina Silta-Valmennusyhdistyksen näkökulmasta

Saimme yhteydenoton Aikuissosiaalityön palveluista asiakkaasta, joka oli käynyt alkukartoituksessa ja joka oli palveluiden ulkopuolella lisäselvitystä vaativien asioiden takia. Fatima oli äskettäin muuttanut Tampereelle eikä osannut vielä itsenäisesti liikkua kaupungissa ja vietti ison osa päivästä yksin kotona. Aikuissosiaalityön palveluista ehdotettiin alkukartoituksen yhteydessä Fatimalle toimintakyvyn arviointijaksoa Silta-valmennusyhdistys ry:n työpajalla Target-hankkeen kautta, jotta hänen todellisesta toimintakyvystään saataisiin lisää tietoa.

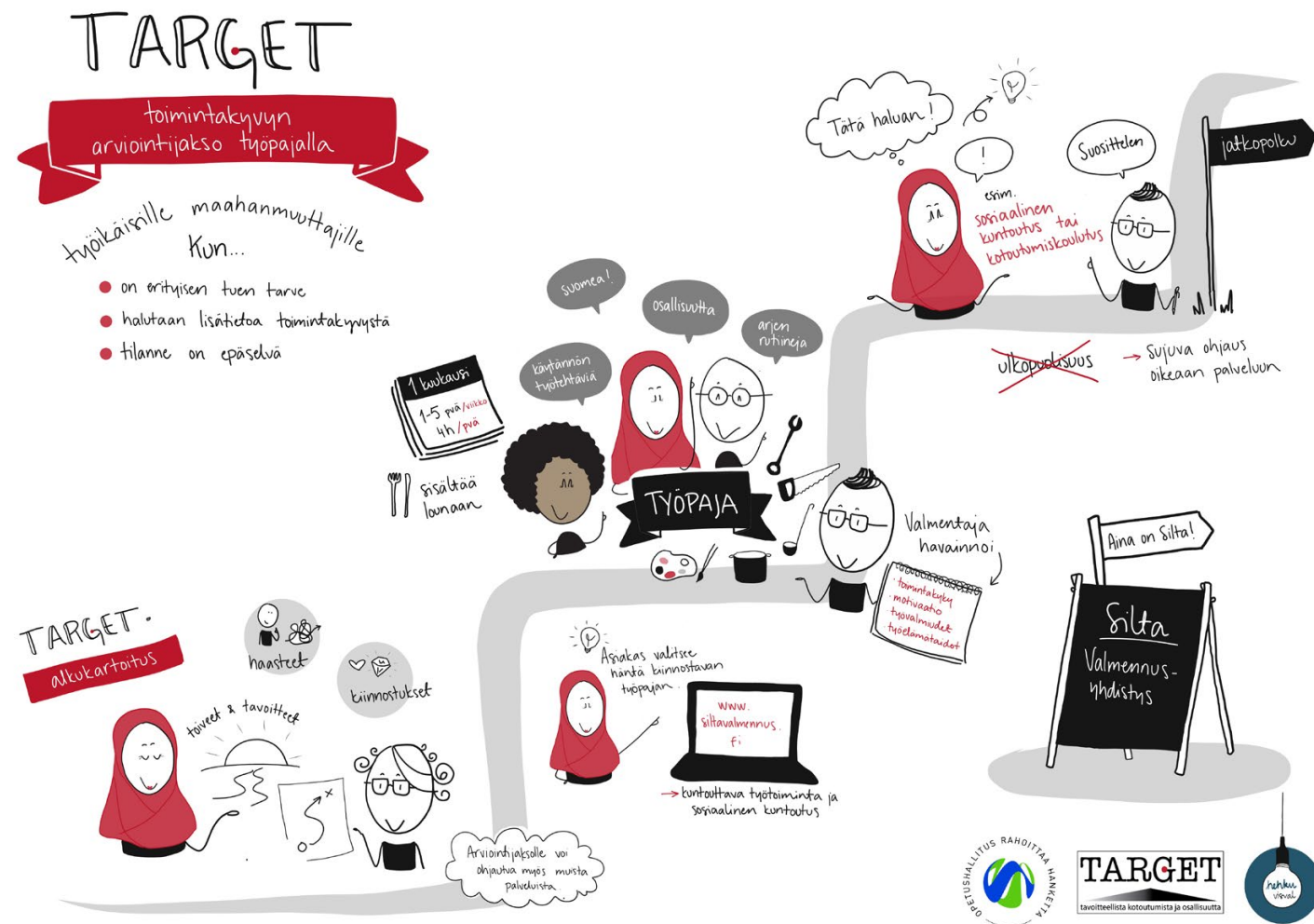
Fatima tuli tutustumiskäynnille, johon pyydettiin tulkki avuksi. Fatima vaikutti melko aralta ja varovaiselta, mutta kertoi olevansa innokas aloittamaan työpajalla käymisen. Hän halusi tutustua käsityöpajaan, koska oli aiemmin tehnyt käsitöitä kotona ja koki sen motivoivaksi tekemiseksi. Fatima ei ollut käynyt koulu kotimaassaan eikä ollut kodin ulkopuolella töissä, mutta toi esiin, että haluaisi kielen oppimisen lisäksi opiskella jonkin ammatin tulevaisuudessa.

Fatima halusi aloittaa käsityöpajalla jo seuraavalla viikolla. Sovimme, että hän tulee kolmena päivänä viikossa ja noudattaa samoja työaikoja kuin muutkin. Target-hankkeen toteutuksena järjestettävä työpajajakso on mahdollista räätälöidä asiakkaan tarpeisiin sopivaksi sekä käyntipäivien että tuntimäärien suhteen. Joskus voi olla tarpeen aloittaa hyvin pienellä määrällä tai aloittaa päivä myöhemmin, jos asiakkaalla on haasteita esimerkiksi päivärytmin kanssa. Tärkeää on jokin yhdessä sovittu tavoite, johon pyritään.

Fatima viihtyi käsityöpajalla hyvin ja työpajavalmentajan mukaan oli sosiaalinen ja motivoitunut. Hän pystyi oppimaan uusia kädentaitoja ja sai onnistumisen kokemuksia sitä kautta. Uuden oppiminen onnistui myös ilman yhteistä kieltä konkreettisen näyttämisen kautta, ja Fatima oppi nopeasti keskeistä sanastoa, jota työpajalla käytetään. Työpajan seinille on kerätty sanastoa kuvien kanssa ja asetettu sanalistat näkyvälle paikalle työvälineiden viereen, josta tarvittaessa voi tarkistaa suomenkieliset sanat eri asioille.

Fatima ei aluksi uskaltanut puhua suomea lainkaan, mutta kuunteli tarkasti muiden puhetta. Työpajavalmentaja kertoi ilahtuneensa suuresti, kun eräänä aamuna noin viikko aloituksen jälkeen Fatima oli tullut pyytämään suomeksi neuvoa työn jatkamiseen. Työpaja voi olla monelle maahanmuuttajalle ainoa suomenkielinen ympäristö, jossa he käyvät. Monella perhe ja ystävät puhuvat samaa kieltä, ja uutisia saatetaan seurata omakielisissä medioissa, joten suomen kielen käyttö voi jäädä hyvin vähäiseksi arjessa.

Fatima oli tavannut kuukauden jakson loppupuolella sosiaalityöntekijää ja kertonut viihtyvänsä työpajalla todella hyvin. Hän kertoi kokevansa siellä käymisen nostavan mielialaa, parantavan arjenhallintaa ja lisäävän sosiaalisia kontakteja. Fatimalle päätettiin pyytää sosiaalisen kuntoutuksen jakso kolmeksi kuukaudeksi samalla työpajalla, jonka aikana muut elämäntilanteeseen ja tulevaisuuteen vaikuttavat asiat saadaan oletettavasti selvitettyä muissa palveluissa. Sosiaalinen kuntoutus myönnettiin Target-työntekijän ja sosiaalityöntekijän kirjoittaman lausunnon perusteella.

Toimintakyvyn arviointijakso Silta-Valmennusyhdistys ry:llä kotoutumisaikaiselle maahanmuuttajalle

- Kuukauden pituinen jakso asiakkaan valitsemalla työpajalla. Käyntipäiviä voi olla 1-5 pv/vko ja päivän pituus on 4 h, sisältäen lounaan.
- Asiakas käy työpajalla tekemässä alan työtä. Työpajavalmentaja havainnoi asiakkaan toimintakykyä työssä sekä yleisiä työelämätaitoja.
- Asiakas voi myös itse arvioida sopiiko kyseinen ala hänelle
- Arviointijaksoon voi sisältyä mm. tutustumiskäyntejä, erityisopettajan konsultaatio tai muuta tarkoituksenmukaista toimintaa
- Arviointijakson lopuksi keskustellaan asiakkaan ja työpajavalmentajan kanssa työpajalla tehdyistä havainnoista ja mietitään mikä olisi asiakkaalle hyödyllinen ja motivoiva jatkopolku
- Jatkopolkuvaihtoehtoja on ollut mm. sosiaalinen kuntoutus, kotoutumiskoulutus, erityisoppilaitokseen haku tai terveyspalveluihin ohjaus

Miten ammatillinen erityisopetus tuki maahanmuuttajaa?

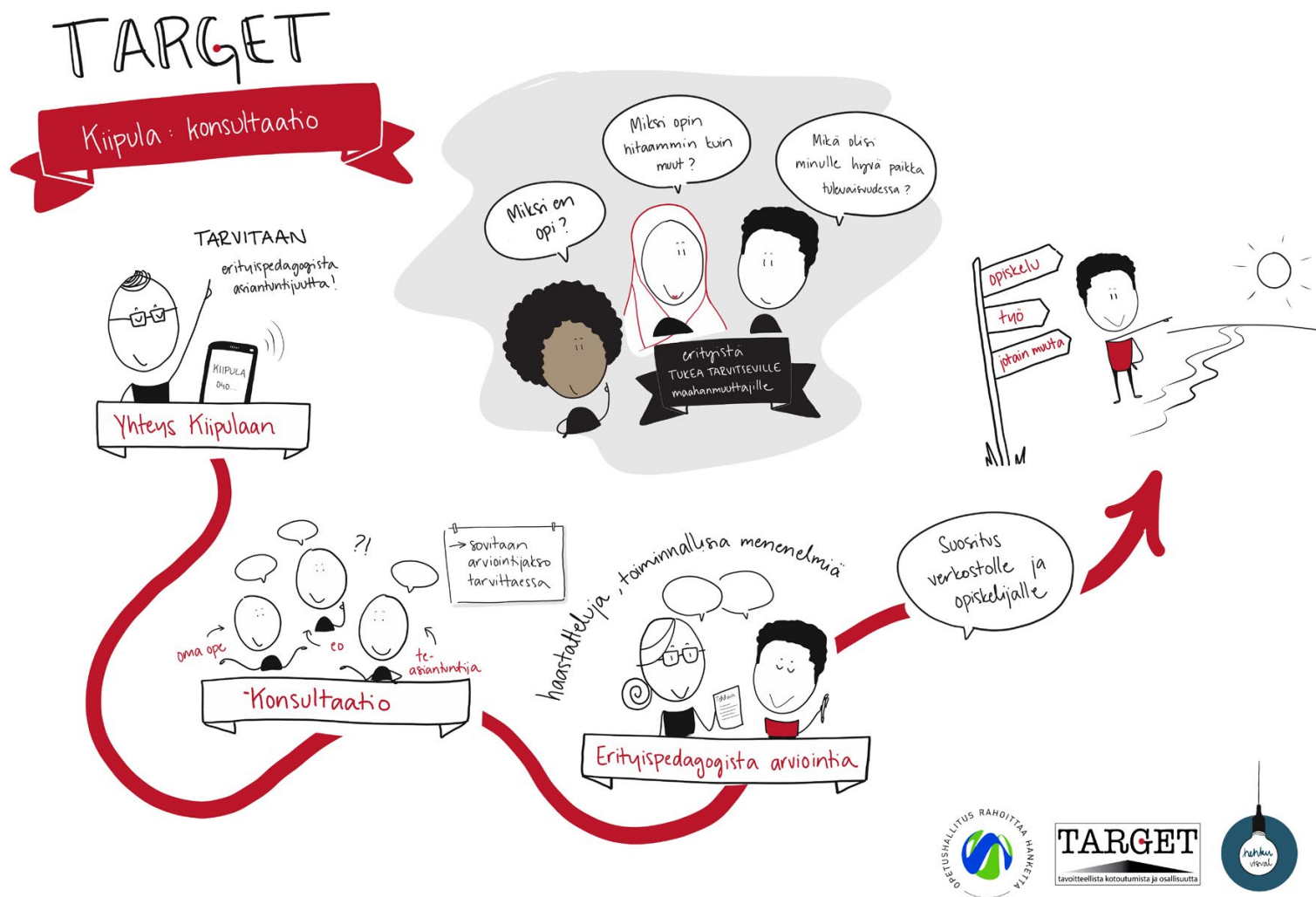
Mirja Peltonen, Kiipulan ammattiopisto

Kiipulan ammattiopisto toi Target-hankkeeseen erityispedagogiikan näkökulman. Erityispedagogikalla ja erityisopetuksella pyritään tukemaan erityistä tukea tarvitsevia henkilöitä pedagogisin keinoin, ja kohderyhmän rooli ja tarpeet määrittelevät keinoja.

Hankkeessa testattiin tuen tarpeen kartoituksessa erityispedagogiikan menetelmiä ja mietittiin digitaalisten välineiden hyödyntämismahdollisuuksia maahanmuuttajien tuen tarpeen arvioinnissa ja ohjauksessa. Samoja erityispedagogiikan menetelmiä voidaan käyttää niin suomalaisten kuin maahanmuuttajien tuen tarpeen arvioinnin ja ohjauksen työkaluina sovellettuna yksilöllisesti.

Verkostoyhteistyöllä tuloksia

Projektin myötä verkostoyhteistyö vahvistui, ja asiakkaiden polutus eteenpäin joko työhön, opiskeluun tai muuhun toimintaan oli sujuvampaa. Osalla asiakkaista selkiytyi erityisopetuksen tarve. Ammatillinen erityisopetus on tarkoituksenmukainen väylä edetä työelämään, mikäli asiakkaalla on tunnistettu vaativan erityisen tuen tarve. Erityispedagogiikalla ei voida poistaa mahdollisia yksilön oppimisen pulmia, mutta sen avulla voidaan löytää hänelle sopiva yksilöllinen tapa tukea ammatillista osaamista ja mahdollistaa valmiudet työelämään ja työllistymiseen.

Moniammatillisen yhteistyön rooli korostui asiakkaan tuen tarpeen kartoittamisessa. Hankkeessa todettiin, että verkostotoimijoilla kuten esimerkiksi opettajilla, sosiaalityöntekijöillä ja ohjaajilla on paljon arvokasta tietoa asiakkaan oppimisen edistymisestä ja haasteista. Tämä tieto on tärkeä kerätä ja hyödyntää asiakkaan polkuja ja tuen tarpeita todennettaessa ja määriteltäessä.

Hankkeessa nousi esiin koulutustarve hitaasti eteneville maahanmuuttajataustaisille henkilöille. Heitä voisi kutsua ns. koulutuspolun väliinputoajiksi. Tärkeää oli myös todeta, että kaikille työelämäpolku ei ole realistinen vaihtoehto johtuen esimerkiksi terveydellisistä haasteista ja elämäntilanteesta. Koulutustarpeeseen myös pystyttiin vastaamaan. Tarpeen pohjalta mahdollistui valmentava koulutus, joka alkoi hankkeen loppuvaiheessa. Asiakas voi haluta nopeas-

ti työelämään tai opiskelu ammattiin voi olla ajallisesti liian pitkä ja epätarkoituksenmukainen tai ammatillinen opiskelu on muuten elämäntilanteeseen nähden liian haasteellinen ja voimavaroja kuluttava. Voidaan myös todeta, että muunlainen toiminta on tarkoituksenmukaisempaa ja mielekkäämpää asiakkaan sen hetkisessä tilanteessa.

Projekti loi ammatillisen erityisopetuksen näkökulmasta uutta tärkeää verkostoyhteistyötä alueellisesti Tredun, TE-toimiston, sosiaalipalveluiden sekä kolmannen sektorin kanssa. Yhteistyö auttoi asiakaspolkujen rakentamisessa. Sen avulla ammatillisen erityisopilaitoksen konsultoiva rooli osana maahanmuuttajataustaisten henkilöiden polutusta tuli näkyvämmäksi. Saimme myös hankkeen myötä mahdollistettua koulutuspolun vastaamaan asiakkaiden erityisen tuen koulutustarpeita.

Katso oheinen video target-hankkeesta

Asiakkaat ohjautuivat ammatilliseen erityisopilaitokseen konsultaation kautta TE-toimistosta, Tredun maahanmuuttajille suunnatuista aikuisten perusopetuksen ja suomen kielen ja kulttuurin koulutusryhmistä, aikuisten maahanmuuttajien sosiaalipalveluista, Siltavalmennus ry:n sekä alueen Maahanmuuttajien kansainvälisen Osaamiskeskuksen kautta. Myös asiakasohjausta toisinpäin tapahtui.

Arviointivälineistä ja digi-sovelluksista

Hankkeen aikana Kiipulan ammattiopistossa testattiin oppilaitoksen henkilöstön jo aikaisemmin kehittämää KIITO-arviointilomaketta, jonka toimivuudesta haluttiin saada lisää käytännön kokemusta. Kyseinen lomake on laadittu vaativaa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tuen tarpeen kartoittamisen ja opiskelun seurannan tueksi. KIITO-lomaketta voidaan käyttää sekä sähköisessä että paperisena versiona. Käytäntö osoitti, että KIITO-arviointiväline on toimiva ja kokoava työkalu myös maahanmuuttajien toimintakyvyn kartoittamisessa. Se soveltuu erilaisiin tilanteisiin, ja siitä voidaan hyödyntää vain halutut osiot. Myös toimintakyvyn seurannan apuvälineenä se koettiin toimivaksi ja helpoksi käyttää.

Erilaisia digitaalisia ohjelmia hyödynnettiin hyvin yksilöllisesti asiakkaan arkielämän taitojen näkyväksi tekemiseksi. RUORI-tuen tarpeen arviointityöväline otettiin mukaan hankkeen loppuvaiheessa ja sen toimivuutta maahanmuuttajilla testataan edelleen. Sen avulla asiakas voi myös tehdä oman itsearviointin. Kyseessä on niin ikään sähköinen opiskelutaitojen arviointimenetelmä.

Kaikkien hankkeessa käytettyjen työkalujen käyttö perustuu asiakkaan toiminnan havainnointiin erilaisissa oppimisen ja arjen toimintaympäristöissä. Arvioinnissa on muistettava yksilöllisyys. Ei ole yhtä samaa tuen tarpeen kartoittamismenetelmää, joka soveltuisi kaikille. Erityisen tuen tarpeen kartoittaminen vaatii laajaa tiedon keruuta ja seuranta, jolla voidaan osoittaa oppimisen kehittymistä. Tärkeää on pohtia asiakkaan kokonaistilannetta, työllistymisen mahdollisuuksia ja opiskelun oikea-aikaisuutta. Myös muita osallisuuden polkuja on tärkeä miettiä yhteiskuntaan integroitumisen tukemisessa.

Työelämässä tapahtuvaa arviointia

Hanke mahdollisti myös Kiipulan ammattiopistossa työhönvalmentajan panoksen hyödyntämisen erityispedagogisen arvioinnin tukena. Työelämään tutustumiset autenttisissa työympäristöissä toivat uusia ja hyödyllisiä näkökulmia tuen tarpeen tunnistamiseen. Työelämäkokeilun kautta myös asiakas saa konkreettisen tuntuman aitoihin työtehtäviin ja pystyy pelaamaan omaa osaamistaan suhteessa niihin. Asiakas on päässyt tuetusti käymään tutustumiskäynneillä ja mahdollisesti löytänyt myös mielekkäitä kotoutumista ja sosiaalisia verkostoja edistäviä vapaa-ajanviettopaikkoja. Kaikki aidoissa toimintaympäristöissä tapahtunut toiminta on auttanut koulutus- ja työelämäpolun suunnittelussa ja tarjonnut realistista kuvaa suomalaisesta työelämästä ja ammattitaitovaatimuksesta.

Osaaminen

Käytännön osaamiskartoituksesta vauhtia kohti työelämää – Rakennusalan ammatillinen osaamiskartoitus Tampereen Aikuiskoulutuskeskuksessa

Leila Murtomäki, Tampereen Aikuiskoulutuskeskus

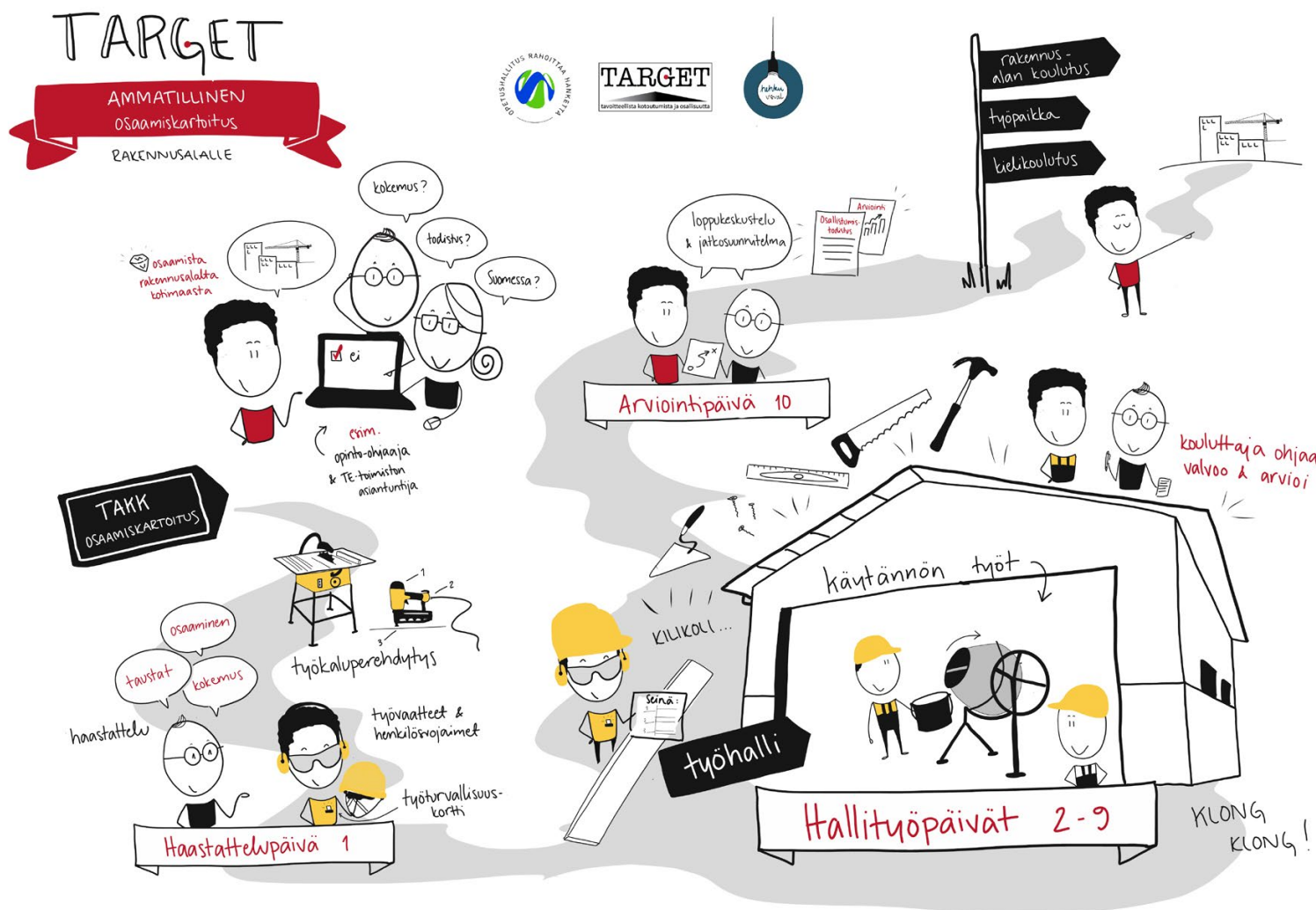
Suomessa on paljon maahanmuuttajia, jotka kertovat viranomaishaastatteluissa pitkästä työhistoriasta lähtömaissaan, mutta kaikki heidän opiskelu- ja työtodistuksensa puuttuvat tai ovat kadonneet. Toimistoissa tehtävien haastattelujen perusteella työn laatua tai kestoa voi olla vaikea määritellä, koska työtä on tehty silloin, kun sitä on ollut, erilaisia töitä on tehty samaan aikaan, eikä varsinaista ammattia ehkä voida edes määritellä. On autettu sukulaisia rakennustöissä, välillä ajeltu taksia, korjailtu naapurin kanssa autoja ja viikonloppuisin kokkailtu yhteisiin juhliin. Taitoja ei ole opittu koulussa, vaan osaaminen on kehittynyt työtä tekemällä.

Tällainen todentamaton osaaminen istuu huonosti suomalaiseen työskulttuuriin. Samalla se on valtava osaamisen voimavara, joka olisi hyvä hyödyntää käytännössä.

Miten ammatillista osaamista voisi selvittää, jos maahanmuuttajan kielitaito ei vielä riitä osaamisesta kertomiseen, eikä koulu- tai työtodistuksia ole?

Opetushallituksen rahoittamassa Target-hankkeessa Tampereen Aikuiskoulutuskeskuksessa on luotu rakennusalan konkreettinen ja toistettavissa oleva käytännön tekemiseen perustuva ammatillisen osaamisen kartoitusmalli maahanmuuttajille, joilla on rakennusalan työkokemusta, mutta koulu- ja/tai työtodistukset puuttuvat ja polku kohti työelämää on mahdollisesti katkennut. Rakennusalan koulutus ja työ kuitenkin kiinnostaisi.

Ammatillisen osaamiskartoituksen avulla maahanmuuttajan on mahdollista tuoda ammatillista osaamistaan näkyväksi. Osaamiskartoituksessa selvitetään ja dokumentoidaan maahanmuuttajan rakennusalan osaamista aidoissa

työympäristöissä ja työtehtävissä. Kartoitusjakson aikana arvioidaan, onko työssä tai koulutuksessa lähitömaassa hankittu osaaminen yhteismitallista rakennusalan Suomessa tarvittavan ammatillisen osaamisen kanssa. Samalla selvitetään, mitä rakennusalan perustaitoja kartoitettavalla jo on ja voiko osaamista hyödyntää suoraan suomalaisen työelämän tarpeisiin, vai millaista koulutusta olisi hyvä hankkia. Tavoite on nopeuttaa kartoitettavan polkua kohti ammattikoulutusta ja työelämää.

Ammatillisia omaamiskartoituksia ovat tehneet yhteistyössä rakennusalan ammatin kouluttaja ja suomen kielen tukena Target-hanketyöntekijä. On osoittautunut myös laajemmin rakennusalan ammatillista koulutusta hyödyttäväksi, että suomen kielen tuki on ollut mukana kartoituksessa. Ammatinkouluttajien kielitietoisuus on kasvanut ja se auttaa myös ammattikoulutuksessa olevia vieraskielisiä opiskelijoita.

Kymmenen päivää ammatillisissa töissä – rakennusalan osaamiskartoituksen käytännön toteutus

Rakennusalan tiukat työturvallisuusvaatimukset. Siksi ennen rakennusalan ammatillisen osaamiskartoituksen aloittamista täytyy kartoitettavalla olla suoritettuna Työturvallisuuskortti, jotta voidaan todentaa, että kartoitettavalla on ymmärrys suomalaisesta työturvallisuuskulttuurista. Työturvallisuuskortti on mahdollista suorittaa selkokielisessä työturvallisuuskorttikoulutuksessa ennen varsinaista rakennusalan osaamiskartoitusjaksoa.

Tampereen Aikuiskoulutuskeskuksessa Target-hankkeessa pilotoidun rakennusalan osaamiskar-

Alkuhaastattelu
Varusteet
Työkaluperehdytys

Ammatillisen osaamisen kartoitus
käytännön työympäristössä ja
työtehtävissä

Lyhyet keskustelut opiskelijan kanssa
osaamisesta ja jatkosuunnitelmista

Joustava kesto osaamiseen perustuen

Varusteiden palautus

Loppukeskustelut,
ohjaus, jatkosuunnitelma,
mahdolliset hakemukset

Kirjallinen arviointi

Osallistumistodistus

toitusjakson pituus on kymmenen päivää, mutta myös yksilöllisen, joustavan kartoitusajataulun järjestäminen on mahdollista. Kartoituspäivä kestää aamukahdeksasta kolmeen iltapäivällä. Pienryhmätoteutus vastaa parhaiten rakennustyömaan arkea, mutta yksittäisiäkin kartoitettavia on ollut pilotoinneissa mukana.

Osaamiskartoitusjakso alkaa alkuhaastattelulla, jossa pyritään tutustumaan kartoitettavaan ja selvittämään, millaisia rakennusalan töitä kartoitettava on aiemmin tehnyt. Haastattelussa käytetään apuna paitsi kääntäjäohjelmia myös valokuvia rakennusalan työtehtävistä ja työkaluista. Kuvia osoittamalla kartoitettava voi osoittaa esimerkiksi mitä työkaluja hän on käyttänyt vaikkei osaisikaan nimetä niitä suomen kielellä. Valokuvien käyttö haastattelun apuvälineinä on osoittautunut hyväksi käytännöksi, koska kartoitukseen tuleva ei välttämättä osaa kertoa työkokemuksestaan suomen kielellä, mutta kuvista osoittamalla voidaan laajentaa yhteistä ymmärrystä ilman hyvää kielitaitoa. Osaamiskartoitusjakson alussa kerrataan myös työturvallisuusohjeet, kartoitettava saa työvarusteet ja henkilönsuojaimet sekä osallistuu työkaluperehdytykseen.

Suurin paino käytännön osaamiskartoitusjaksolla on tietysti oikeiden rakennusalan työtehtävien tekemisessä. Kartoitettava on päässyt näyttämään ammatillista osaamistaan ja käytännön taitojaan Tampereen Aikuiskoulutuskeskuksen rakennusalan työhallissa. Pilotitryhmissä on kokeiltu erilaisia kartoitustapoja pienistä askartelumaisista tehtävistä koirankoppien rakentamiseen tai isompiin projekteihin. Pilotoinneista saatuihin kokemuksiin ja palaut-

teisiin perustuen hankkeessa on todettu parhaaksi malli, jossa kartoitettava tekee oikeita, toistettavaksi mallinnettuja työtehtäviä, jotka perustuvat väljästi rakennusalan perustutkinnon tutkinnonosiin. Näin kartoitettavan osaamisesta Suomessa tarvittaviin töihin saadaan oikeasuuntainen kuva, ja kouluttaja voi arvioida osaamista monipuolisesti.

Talonrakennusalan perustutkinnon pakolliset tutkinnonosat ovat perustustyöt ja runkovaiheen työt, joissa tarvittavia taitoja pystyy esittelemään osaamiskartoituksessa. Osallistujat rakentavat ja raudoittavat betonivalumuotin mallin mukaan ja valavat siihen betonin. Betonitöiden jälkeen rakennetaan kaksiseinäinen seinäke kahtena runkoelementtinä, jotka kiinnitetään toisiinsa. Seinäkkeen rakentamisessa arvioidaan rakennusalan perusasioiden osaamista mm. runkotöitä, runkoelementtien liittämistä toisiinsa, ovi- ja ikkuna-aukkojen tekemistä, ulkoverhoustöitä, sisävalmistusvaiheen töitä sekä viimeistelytöitä. Ulkoverhous ja sisävalmistusvaiheen työt sekä rauditus ja muottityöt ovat rakennusalan perustutkinnon valinnaisia tutkinnonosia. Osaamista tarkastellaan myös mm. muurauksen tai laatoituksen osalta.

Osaamiskartoituksen tavoite on saada mahdollisimman monipuolinen kuva kartoitettavan ammatillisesta osaamisesta. Toki kartoitettavan on mahdollista myös näyttää omaa erityisosaamistaan tarpeen mukaan. Jos alkuhaastattelussa ilmenee, että kartoitettavan aiempi osaaminen on erityisen vahvaa jollakin osaamisalueella, olisi myös mahdollista käyttää koko kartoitusajaa vain yhteen rakennusalan osaamisalueeseen, esimerkiksi laatoittamiseen. Tällaista erityisosaamista ei hankkeen pilotitryhmissä ilmennyt.

Rakennusalan kouluttaja tekee koko kartoitusjakson ajan jatkuvasti havaintoja mm. kartoitettavan työvälineiden käyttötaidosta, työtaidoista, käsityötaidoista, rakenteiden hahmottamisesta ja työn laadusta. Kouluttaja havainnoi myös kartoitettavan asennetta, motivaatiota, oma-aloitteisuutta ja ryhmässä toimimista. Hän antaa kartoitettavalle välitöntä suullista palautetta osaamisesta. Hanketyöntekijä ja rakennusalan kouluttaja yhdessä arvioivat kartoitettavan kielitaidon riittävyttä ammatin vaatimuksiin. Samalla havainnoidaan niitä kielen ja kielellisen vuorovaikutuksen osa-alueita, joita kartoitettavan olisi hyvä kehittää. Yhteistyössä arvioidaan, miten kartoitettava pärjäisi rakennusalan töissä Suomessa.

Osaamiskartoituksen lopuksi kartoitettava palauttaa varusteet ja käydään henkilökohtainen loppukeskustelu, jossa kartoitettava saa palautteen ja kirjallisen arvioinnin osaamisestaan, osallistumistodistuksen sekä suosituksen jatkokoluksi.

Polku kohti työelämää – "Tässä työssä olen onnellinen."

Ammatillinen osaamiskartoitus lyhentää kartoitettavan polkua kohti työelämää. Sillä voidaan varmistua alalle soveltuvuudesta ja alan sopivuudesta sekä ammatillisesta osaamisesta tai sen päivittämisen tarpeista.

Kartoituksiin ohjautuminen vaatii yhteistyötä te-asiantuntijoiden ja omavalmentajien, Maahanmuuttajien kansainvälisen osaamiskeskuksen ja eri oppilaitosten opinto-ohjaajien sekä ohjaavien kouluttajien kanssa sekä muiden maahanmuuttajaa ohjaavien tahojen kanssa. Hankkeessa tehtiin mallinnuksiin osallistunut kartoitettavia eri oppilaitosten kielikursseilta ja yhteistyötä on tehty te-asiantuntijoiden kanssa. Yksittäisiä kartoituspyyntöjä on tullut myös suoraan kartoitettavilta itseltään.

Kartoitettavan jatkokoluhiin vaikuttavat sekä ammatitaito että kielitaito. Jos sekä ammatillinen osaaminen että kielitaito todetaan riittäviksi, voidaan kartoitettava ohjata kohti työelämää esimerkiksi näyttötutkintojen suorittamisen tai oppisopimusopintojen kautta tai mahdollisesti suoraan ansiotyöhön. Niille kartoitettaville, joilla on jo riittävä kielitaito, mutta ammatitaito vielä kehittymässä, sopiva jatkoväylä on rakennusalan perustutkinto tai esimerkiksi rakennustyöntekijän koulutus. Hankkeen pilottiryhmistä useita opiskelijoita ohjautui rakennusalan koulutuksiin.

Kun kartoituksessa havaitaan, että asenne on hyvä ja motivaatio kohdallaan, mutta kielitaito ei ole vielä riittävä, ohjataan kartoitettava sopivantasoiseen kielikoulutukseen. Kielikoulutukseen ohjatut kartoitettavat saavat konkreettisen tavoitteen tulevaisuuteensa. Tavoitteellisuus motivoi myös kielenopiskeluun. Pilotointien aikana on ollut mahdollista ohjata opiskelijoita myös rakennusalalle suuntaavaan Valma-koulutukseen.

Pilottiryhmissä on havaittu, että suomalaisen rakennustyöntekijän työ ei välttämättä vastaakaan kartoitettavan mielikuvaa ammatista tai kartoitusjakson aikana on havaittu terveydellisiä esteitä rakennusalan töiden tekemiselle. Silloin kartoitettavaa ei ole ohjattu rakennusalalle johtavalle polulle. Tämäkin tulos on tärkeä, jotta kartoitettava ei rakenna tulevaisuuttaan väärin mielikuvien varaan, vaan voi pohtia tulevaisuudensuunnitelmiaan uudelleen jo ennen tutkintokoulutukseen hakeutumista.

Ammatillinen osaamiskartoitus soveltuu koulutusten niveltäviheeseen, jos oma ammattiala ei ole vielä varmistunut, mutta on joskus tehnyt rakennusalan töitä ja ala kiinnostaisi. Osaamiskartoituksessa on mahdollista myös tutustua suomalaisiin rakennusalan työtehtäviin ja tarkistaa alan soveltuvuutta itselle.

Kartoitettavien motivaatio ammatillisiin työtehtäviin ja työllistymiseen oli pääsääntöisesti korkealla. Halu saada ammatti tai ammatillinen tutkinto on ollut useimpien tavoitteena. Kartoitusjaksolta saaduista

palautteista näkyy se, että kartoitettavat nauttivat käytännön tekemisestä ja ovat ylpeitä osaamisestaan.

**"Tässä työssä minun sydän on onnellinen.
Haluan tehdä tätä työtä."**

**"Nyt minä tiedän, että haluan tämä on
minun ammatti Suomessa myös."**

**"Haluan opiskella täällä, koska
rakennusalalla minä tiedän ja osaan"**

Eräs kartoitettava valitteli osaamiskartoitusjakson alkaessa huonoa päivärytmiään, huonoja ruokailutottumuksiaan ja heikkoa motivaatiota suomen kielen opiskeluun. Kartoitusjakson lopussa hän hehkutti innostuneena onnistumisistaan hallityössä, kertoi löytäneensä päiviinsä taas rytmin, haluavansa suomen kielen kurssille ja totesi onnellisena ja hymyilevänä tietävänsä vihdoin, mitä haluaa Suomessa tehdä. Hän kertoi löytäneensä suunnan elämälleen. Hieno loppu-tulos.

Käsityöpaja maahanmuuttajille

Paula Aikavuori, Ahjolan kansalaisopisto

Ahjola aloitti tammikuussa 2019 tiistaisin kerran viikossa kokoontuvan kädentaitopajan, joka oli kestoltaan neljä oppituntia kerralla. Paja järjestettiin Saukkolassa, joka on yksi Ahjolan kansalaisopiston päätoimipaikoista. Kokoontumiskertoja oli vuoden 2019 kevät- sekä syyslukukaudella 13 kertaa. Vuoden 2020 kevätlukukaudelle kokoontumiskertoja suunniteltiin pidettäväksi 18, joista seitsemän ehdittiin järjestämään ennen poikkeustilaa. Loput kerrat siirtyivät pidettäväksi syyslukukaudelle.

Pajasta laadittiin lukukausittain esite, jota jaettiin Ahjolan omien yhteistyöverkostojen sekä Target-hankkeen kautta. Tiedottamista tapahtui myös Ahjolan painetun lehden sekä opettajien välityksellä. Parhaiten pajaan löysivät ne osallistujat, jotka opastettiin paikalle henkilökohtaisesti, kuten Sarviksen sosiaaliaseman maahanmuuttajapalveluista.

Käsityöpajalle ei tarvinnut erikseen ilmoittautua, vaan se oli avoinna kaikille maahanmuuttajille. Maksimi osallistu-

jamäärä oli kymmenen henkilöä yhdellä kokoontumiskerralla. Pajalla valmistettiin ohjaajan suunnittelema työ. Aiheet, materiaalit ja tekniikat vaihtuivat viikoittain. Työ valmistui yhden kokoontumiskerran aikana ja valmiin työn sai ottaa mukaansa. Puutöiden osalta turvallisuussyistä rajattiin työvälineet käsityökaluihin pylväsporakonetta lukuun ottamatta. Ompelukoneita oli käytössä kahdeksan. Luokkatiloina oli käytössä puutyöverstas tai keramiikkaluokka, jossa on märkätila.

Tilat ja työvälineet mahdollistivat monipuolisesti eri materiaalien käytön. Koska töiden tuli valmistua yhden kokoontumiskerran aikana, se supisti joidenkin perusopetukseen kuuluvien käsityötekniikoiden kattavan opettamisen. Käsityöpajalla tutustuttiin mm. puutöihin, ompelemiseen (käsien ja ompelukoneella), neulontaan, virkkaamiseen, puunontaan, huovuttamiseen, paperitöihin, värien käyttöön, kankaanpainantaan ja valutöihin.

Osaamista dokumentoitiin kuvaten sekä töiden valmistamista että valmiita töitä. Opettaja laati jokaiselle lukukauden aikana pajaan säännöllisesti osallistuneille henkilökohtaisen, paperisen portfolion. Lisäksi hän ohjeisti käyttämään sekä töiden dokumentoinnissa KIITO-mobiilisovellusta, joka on toteutettu osana KIITO-hanketta tukemaan maahanmuuttajien kielitaitoa. Halutessaan osallistujat saivat kuvia lähetettyinä myös digitaalisesti. Kaikilla pajaan osallistuneista ei ollut älypuhelinia käytössä.

Pajaan osallistujat olivat enimmäkseen naisia. Osallistujat toimivat ennakkoluulottomasti ja tarttuivat niin ompelukoneeseen, sahaan, höylään kuin poraankin innokkaasti, vaikka eivät olleet aikaisemmin kaikkia työvälineitä käyttäneetkään. Yhteistyöllä, toisia auttamalla ja ohjaamalla työt valmistuivat jokaisen oman kädenjäljen mukaisesti.

Käsityön tekemisen merkityksestä

Käsitöiden tekeminen rentouttaa ja vaikuttaa suureen osaan aivokuorta. Stressaavassa tilanteessa käsitöiden tekeminen vie ajatukset muualle ja samalla rauhoittaa mieltä. Uuden oppiminen ja onnistumisen ilo vaikuttavat ihmisen hyvinvointiin. Epäonnistumisen sieto turvallisessa ympäristössä on myös tärkeää. Käsitöiden tekeminen auttaa sinnikkyytteen ja luovaan ongelmanratkaisuun. On ollut tärkeää tuottaa osallistujille onnistuneita kokemuksia ja motivaatiota näiden taitojen harjoitteluun. Käsityöpajan laaja materiaalivalikoima ja erilaiset käsityötekniikat ovat antaneet mahdollisuuden jokaiselle löytää omia vahvuuksia.

Käsityöpajalla suomen kieltä ja kädentaitoja on opittu toiminnallisuuden kautta. Joillekin voi olla helpompaa opetella sanoja ja puhumista konkreettisten esineiden ja työvälineiden avulla. Kun puhutaan esimerkiksi sahasta, niin sahan esineenä voi näyttää ja sitä pidetään kädessä. Kun puhutaan sahaamisesta, niin se kehoallistetaan toiminnaksi. Värien, numeroiden, materiaalien ja mittayksiköiden opettelu ovat myös tulleet toiminnan kautta. Turvallisessa ympäristössä omien taitojen kokeileminen on helpompaa, ja niistä saadut onnistumisen elämykset ovat itsetunnon kehittymiselle tärkeitä kokemuksia. Turvallinen ja luottamuksellinen ilmapiiri kielenoppimisessa on ollut myös tärkeää, jotta esim. kysyminen ja puhuminen olisi ollut luontevaa.

Tekemään oppii vain tekemällä. Niin lasten kuin aikuistenkin aivot tarvitsevat monipuolista toimintaa voidakseen hyvin. Aivotutkimus on viime aikoina nostanut käsityön arvostusta. *Mittaaminen ja kaavoitus ovat matemaattisten ongelmien ratkaisua käytännössä ja tarkka työskentely opettaa hienomotorisia taitoja sekä silmän että käden yhteistyötä. Ihmisten aivot pitävät siitä, kun on sopivan vaikeita tehtäviä. Silloin kun haluaa virkistyä ja kehittyä, niin kannattaa valita tarpeeksi monimutkaisia käsitöitä. Jos taas haluaa rentoutua ja rauhoittua, niin silloin voi tehdä sopivan helppoa, monotonista ja meditatiivista. Mieli lepää, ja keskittymiskyky paranee.*

Ongelmat kuuluvat oleellisena osana käsitöiden tekemiseen. Hankaluuksista selviäminen kehittää ongelmanratkaisutaitoja ja pitkäjänteisyyttä. Sopivan vaikeat työvälineet synnyttävät uusia kytköksiä hermoradoissa. Käsitöiden tekeminen voi kehittää virheiden sietoa ja tun-

teiden säätelyä. Pieleen menneen työn voi tarvittaessa purkaa tai aloittaa työn alusta. Aina ei tarvitse edes onnistua.

Valmiiden töiden, eri työvälineiden ja osallistujien kuvaaminen muodostui yhdeksi tärkeäksi osaksi käsityöpajan rakennetta. Ihmisellä on biologinen tarve tulla nähdyksi. Valokuvien kautta jokaisen osaaminen tuli huomatuksi ja myös sitä kautta arvostetuksi. Kuva kertoo yli tuhat sanaa ja monikulttuurisella pajalla sen merkitys myös korostui.

Maailman terveysjärjestö WHO:n Euroopan alue-toimisto julkaisi syksyllä 2019 yli 900 tutkimusjulkaisua kattavan raportin¹. Se on laajin tähän mennessä tehty kartoitus taiteen ja kulttuurin terveysvaikutuksista. Raportin mukaan taiteella on monenlaisia terveys- ja hyvinvointihyötyjä. Taiteisiin osallistumisen on havaittu mm. vähentävän riskiä demensian sekä masennuksen kehittymiseen.

Tutkimukset ovat osoittaneet, että taiteella ja kulttuuritoiminnalla on voitu vaikuttaa esim. itsetunnon kohenemiseen, tunteiden käsittelyyn ja kognitiivisten voimavarojen aktivoitumiseen. Taiteen sosiaaliset vaikutukset näkyvät yksinäisyyden vähenemisenä sekä sosiaalisen kanssakäymisen ja tasa-arvon lisääntymisenä.

[1] WHO:n raportti: <http://www.euro.who.int/en/publications/abstracts/what-is-the-evidence-on-the-role-of-the-arts-in-improving-health-and-well-being-a-scoping-review-2019>

Itse- tuntemus

Parempi itsetuntemus, loistavampi tulevaisuus

Tiina Piispanen,
Tampereen kaupunki, Aikuissosiaalityön palvelut/Maahanmuuttajapalvelut

Itsetuntemuksen aakkoset on hankkeessa luotu ryhmätoiminnan malli, joka edistää omannäköistä ja merkityksellistä elämää. Hankkeen nimi on Target – tavoitteellista kotoutumista ja osallisuutta ja se on ”targetoitu” eli suunnattu maahanmuuttajille, jotka tarvitsevat tukea ja ohjausta jatkopolkuhinsa uudessa kotikunnassa Tampereella. Kompassina polunpään löytämiseksi käytettiin positiivista psykologiaa. Totesimme, että sehän toimii!

Hyvän huomaaminen

Positiiviseen psykologiaan kuuluu käsitys, jonka mukaan vahvuuksien ja voimavarojen varaan rakennettu elämä luo merkityksellisyyttä. Positiivista psykologiaa kutsutaankin joskus ”hyvän elämän tieteeksi”. Alun perin idea lähestymistavan kokeiluun lähti omista huomioistani asiakastyössä. Aikuissosiaalityön palveluiden asiakkaiden vaikeista elämäntilanteista huolehtivat omatyöntekijät.

Tämän palvelun rinnalla pitäisi kehittää vahvuuksien tunnistamista, mitä kautta on mahdollista laatia realistinen ja yksilöllinen tulevaisuudensuunnitelma kotoutujalle. Omien luonteenvahvuuksien ja taitojen nimeäminen voi olla länsimaalaisuudessaan joillekin vierasta, mutta se on tärkeä opeteltava taito. Niitä tullaan kysymään niin työnhaussa kuin opiskelupaikkaa haettaessa.

Itsetuntemuksen aakkosten osallistajat ovat olleet pääosin pakolaistaustaisia aikuisia, ja lyhytkurssin vetäjänä on toiminut kokenut S2-kouluttaja sekä Positive Psychology Practitioner -koulutuksen suorittanut Riikka Kuningas Tampereen Aikuiskoulutuskeskus TAK-Kista. Suunnittelimme kurssin yhdessä Riikan kanssa ja vastasin koordinoinnista Tampereen kaupungin työntekijänä. Lyhytkurssin laajuudeksi on vakiintunut viisi vajaan puolen päivän mittaista tapaamista sekä kotitehtävät. Omakielisessä pienryhmässä keskustellaan ja tutustutaan harjoitusten kautta mm. seuraaviin teemoihin: stressin ja unen

vaikutus hyvinvointiin, voimavarojen tunnistaminen, vahvuuksien ymmärtäminen, arvojen mukainen elämä, omien taitojen hahmottaminen sekä realististen tavoitteiden asettaminen.

Onnistumisen kaava

Edellä korostettu omakielisyys tarkoittaa tulkattuja tapaamisia, jotta vasta vähän aikaa maassa asuneetkin voivat osallistua ilman kielellisiä rajoitteita keskusteluun syvällisistäkin aiheista. Olemme kiinnittäneet erityistä huomiota siihen, että tulkki on omalta osaltaan luomassa luottamuksellista ja avointa ilmapiiriä. Tulkin on myös pystyttävä tulkkamaan vaikeita, osin kulttuurisidonnaisia käsitteitä. Hankkeen kuluessa järjestimme lyhytkurssin niin arabian, darin kuin somalin kielillä. Kun kyseessä on ollut naisryhmä, olemme järjestäneet lastenhoidon turvaamaan kotivanhempien osallistumismahdollisuudet. Lastenhoidosta ovat vastanneet hankkeessa mukana olevan Kiipulan erityisammattopäivätöksen lähihoitajaopiskelijat.

Aivan ensimmäiseen pilottiryhmään osallistunut nuori mies summasi kokemuksen päteeksi, että **hän tunsikin menneensä kaksi vuotta elämässään eteenpäin, koska oppi tuntemaan itseään paremmin tätä kautta**. ”Miksi tätä ei järjestetty kotoutumisen alussa?”, hän ihmetteli. Ensimmäiseen naisryhmään osallistunut kotiäiti puolestaan kuvaili, että oppi tuntemaan persoonansa heikkouksia ja vahvuuksia. Sitä kautta hänelle selvisi, mikä työ hänelle voisi sopia parhaiten tulevaisuudessa. Viimeisimmässä ryhmässä ollut mies kertoi, että osallistuminen auttoi ymmärtämään, että hänen pitää käyttää aikaansa niihin asioihin, jotka ovat hänen arvojensa mukaisia. Tämä lisää merkittävästi hyvinvointia.

Onnistumisen kaava on helppo purkaa osiin. Oli hankkeessa havaittu tarve, innostunut ja pätevä kouluttaja, hankkeen sisältä löytynyt lastenhoitoresurssi, taitavat tulkit sekä osallistujat, jotka halusivat pysähtyä pohtimaan omaa elämäänsä uudesta näkökulmasta. Asiakasohjaus pienryhmiin olisi ollut mahdotonta ilman asiakkaitaan tuntevia työntekijöitä niin Tampereen kaupungin aikuissosiaalityön palveluissa kuin Tampereen seudun ammattioppilaitos Tredussa.

Itsetuntemus kotoutumisen edellytyksenä

Hankkeen aikana saadun kokemuksen perusteella väitän, että meidän on tarjottava tämänkaltaisia paremman itsetuntemuksen välineitä ja myönteisen elämän taitoja kotoutumisen edistämiseksi yhä laajemmalle joukolle ja jo varhaisessa vaiheessa kotoutumisprosessia.

Olemme käytännössä todistaneet, että sama vahvuus- ja voimavarakeskeinen lähestymistapa toimii myös alkukartoituskeskusteluissa uusien tamperelaisten kanssa. Osahankkeessa on luotu alkukartoitusmalli niille kunnan vastuulla oleville kotoutujille, jotka eivät voi hakeutua työttömiksi työnhakijoiksi ikänsä, perhesidontaan tai terveydentilansa vuoksi. Tämänkaltaisen alkukartoitus antaa itseluottamusta tavoitteiden saavuttamiseen – tavoitteiden, jotka eivät ole ulkoapäin saneltuja, vaan itse valikoituja.

”Tämän kurssin takia elämäni muuttui paljon. Kiitos teille.”

”Sain rohkaisua ja aktivoitin. Opin minkälainen persoona olen, mikä kiinnostaa ja ei kiinnosta. Kiitos teille kaikille!”

”Olen iloinen kurssille osallistumisesta. Opin miten saan itselleni itsevarmuutta. Tästä viiden päivän toiminnasta sain aika paljon hyvää. Opin miten itse autan itseäni.”

”Toivon, että saan osallistua jatkossa samanlaiseen toimintaan. Olipa hyvää toimintaa.”

Osallisuus

Alkukartoituksesta askelmerkit osallisuuteen

Tiina Piispanen,
Tampereen kaupunki, Aikuissosiaalityön palvelut / Maahanmuuttajapalvelut

Miten Tampereella toteutetaan parhaalla mahdollisella tavalla kotoutumislais² määriteltyjä tehtäviä liittyen kuntien alkukartoituksiin ja kotoutumissuunnitelmiin? Tämä on kysymys, johon Tampereen kaupungin aikuissosiaalityön osahankkeessa on etsitty vastausta aivan uudella tavalla. Kunnat vastaavat niiden maahanmuuttajien kotoutumisen suunnittelusta, jotka eivät esim. ikänsä, perhesyiden tai terveydentilansa vuoksi ohjaudu TE-palvelujen kotoutuja-asiakkaiksi.

Kotoutumislain mukaisella alkukartoituksella tarkoitetaan toimenpidekokonaisuutta, jonka avulla arvioidaan alustavasti maahanmuuttajan työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet sekä kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien palvelujen tai toimenpiteiden tarve. Tavoitteena on ohjata maahanmuuttaja joustavasti ja tarvelähtöisesti sellaisiin palveluihin, jotka edistävät hänen pääsyään suomalaisen yhteiskunnan aktiiviseksi jäseneksi.³ Jos oleskeluluvan saanut pystyy vastaanottamaan kokoai-
kätystä, hänen kotoutumisprosessinsa käynnistyy TE-palveluissa.

Mallia muilta, malliksi muille

TE-palveluilla on kotouttamiskäytännöt kunnossa heidän työnhakija-asiakkaidensa ohjaamisessa kielitestauksen kautta koulutuksiin ja kohti työelämää. Hankkeen kuluessa minulle on valjennut, ettei kaikilla kunnilla suinkaan ole vielä selkeää prosessia tai rutiinia lain edellyttämän tehtävän hoitamiseen, kun kyseessä ovat ns. työvoiman ulkopuoliset henkilöt. Edelläkävijäkuntina voidaan mainita Espoo ja Turku, joiden malleihin olen läheisemmin tutustunut. Heidän mallinsa eivät kuitenkaan ole suoraan monistettavissa meille Tampereelle, sillä esimerkiksi Turun resurssit on järjestetty toisin, ja pääkaupunkiseudun asiakasmäärät poikkeavat omistamme. Näkisin tärkeänä, että kuntien edustajia eri puolelta Suomea kutsuttaisiin keskustelemaan ja jakamaan kokemuksia tästä aiheesta.

Työ- ja elinkeinoministeriö käynnisti maaliskuussa 2020 selvityksen, jonka keskiössä oli työvoiman ulko-

Palvelulupaus kolmelle tyypillisimmälle alkukartoitusosallistujalle

versio 20.5.2020

kutsumisen kartoituksiin ja ryhmiin eikä ole itse siitä tarvinnut huolehtia. Hän on myös jakanut hyvin tietoa asiakkaiden tilanteesta ja siitä, onko hän esim. osallistunut sovitusti.”

”Target-hankkeen alkukartoitus on ollut ihan huippujuttu! Asiakkaat on saaneet sen kokemuksen, että heidän asia ja tilanne otetaan todesta ja heitä kuunnellaan, mikä on ollut selvästi voimauttava ja vahvistava asia kotoutumisen alkuvaiheessa ja luonut asiakkaille uskoa siihen, että kotoutuminen voi lähteä käyntiin ja onnistua. Omatyöntekijälle Targetin työpari on ollut iso apu ja oman työtaakan keventäjä, kun alkukartoituksen kautta myös minun käyttöön on tullut asiakkaiden tilanteesta tärkeää tietoa, ja Targetin kautta asiakkaiden jatko-ohjaukseen on mietitty laajasti ja yksilöllisesti, jolloin asiakas on saanut varmasti moninkertaisesti parempaa palvelua kuin olisi saanut pelkästään minulta. Nyt jo ihmettelen, että mitä sitten kun Target loppuu!”

”Tärkeintä on mielestäni se, että hankkeen avulla työvoiman ulkopuolisten kotoutujien tarpeet ja taidot on nostettu päivänvaloon. Hankkeen kautta saadun tiedon myötä on pystytty ajamaan eteenpäin näille asiakkaille suunnattuja palveluita (esimerkiksi sosiaalinen kuntou-

tus). Lisäksi hankkeella on ollut mielestäni vaikutusta siihen, että kotiäidit saadaan enemmän työelämäorientoituneiksi jo kotihoidon aikana. Olisi tärkeää, että jatkosakin omatyöntekijöillä olisi käytettävissään työpari, jota voisi konsultoida näille asiakkaille soveltuvista palveluista. Omatyöntekijän hektisen arjen pyönteissä saattaa joistakin mahdollisuuksista jäädä kertomatta asiakkaille.”

Vaikuttavuutta kotoutumiseen voimia yhdistämällä

Työ- ja elinkeinoministeriön Kotouttamisen osaamiskeskus suosittelee, että kunnassa sovitaan toimintatavat kartoituksiin ohjaamiseen ja alkukartoitusten laatimisen toteuttamiselle. Samalla olisi myös sovitava, miten alkukartoituksista tiedotetaan niille asiakasryhmille, jotka eivät säännöllisesti käytä kunnan tai TE-toimiston palveluja. Linjaukset toimintatavoista sisällytetään esimerkiksi kunnan kotouttamisohjelmaan. Tampereella työstetään uutta kotouttamisohjelmaa, ja olemme jo keskustelleet, miten tärkeää on tuottaa sen osaksi kuvaus kotoutumisen prosessista Tampereella. Siinä tulisi kuvata, missä tapauksissa ja

millä tavalla alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma tehdäänkin kunnassa.

Hankkeen puitteissa on tavoitettu hyvin uusia pakolaistaustaisia Maahanmuuttajapalveluiden asiakkaita. Maahanmuuttajainfo Mainio on puolestaan tehnyt jo pitemmän aikaa alkuhaastatteluja työperäisten muuttajien puolisoille ja opiskelijoille. Tavoittamatta on vielä joukko uusia tamperelaisia, jotka eivät ole näissä palveluissa tai asiakkuuksissa. Etsivää työtäkin on kokeiltu tapaamalla maahanmuuttajayhdistysten väkeä ja kertomalla heille tarjolla olevista kuntalaispalveluista. Olemme myös tarkistelleet nivelvaihetta eli siirtymistä paikallisesta vastaanottokeskuksesta oleskeluluvan saamisen jälkeen Maahanmuuttajapalveluihin. Siinä kohtaa olisi hyvä ohjata asiakas juuri hänen kotoutumisvalmiuksiaan ja toimintakykyään vastaavaan prosessiin kuntaan tai valtiolle.

Target-hankkeen yhtenä suurena tavoitteena on mallintaa ja selkeyttää kotoutumisen palvelurakennetta. Tästä tehtävästä käsin kutsuimme koolle kunnan keskeisimmät toimijat suunnittelemaan toimintatapoja yhä useampien kotoutujien tavoittamiseksi, alkukartoitusten järjestämiseksi ja palveluihin ohjaamiseksi kotoutumissuunnitelman mukaisesti. Sen johdosta Target-hanke, Työllisyys- ja kasvupalvelut, Maahanmuuttajapalvelut ja Maahanmuuttajien kansainvälinen osaamiskeskus ml. Maahanmuuttajainfo Mainion sitoutuivat yhteiskehittämiseen tavoitellen poikkihallinnollista palveluprosessia työvoiman ulkopuolella olevalle kotoutujalle. Palveluprosessin tulisi olla yhdenvertainen eli kullekin kohderyhmälle tulisi laatia sen erityisyyden huomioiva palvelulupaus. Maahanmuuttajapalveluiden osahankkeessa on jo laadittu palvelulupaukset tavallisimmille asiakasryhmille, kuten kotivanhemmille, ikäihmisille ja osatyökykyisille (esim. pitkäaikaissairaat).

Työryhmä on laatinut ehdotuksen alkukartoitusprosessista, jossa asiakas tulisi hyvin palvelluksi kunnan toimijoiden voimia yhdistämällä. Se perustuu kunnan eri toimijoiden erikoistuneeseen osaamiseen, kuten esim. Osaamiskeskus ja opintoihin ohjaus, Mainio ja omakielinen neuvonta, aikuissosiaalityön palvelut ja tukitoimet vaikeutuneissa elämäntilanteissa. Tiiviimmän yhteistyön tarkoituksena on myös jakaa osaamista sekä tavoittaa paremmin asiakkaita, joille kotoutumisen tukea voidaan tarjota kunnassa. Palvelussa on tärkeää monialaisuus, jolle monitoimijainen osaamiskeskusympäristö tarjoaa luontevan alustan.

Kotoutumisen tehostetun alkuvaiheen ja entistä yksilöllisemmän ohjauksen kautta vaikutetaan asiakkaiden työelämäorientoituneisuuteen erityisesti nii-

den osalta, jotka ovat lähitulevaisuudessa siirtymässä työnhakijoiksi (esim. kotivanhemmat). Target-hankkeessa on kehitetty ja pilotoitu alkukartoitusmalli sekä Itsetuntemuksen aakkoset -ryhmätoimintaa, jossa on vahva valmennuksellinen ja voimavaraistava työote. Tässä julkaisussa on artikkeli nimeltään Parempi itsetuntemus, loistavampi tulevaisuus. Siinä kerrotaan lisää Itsetuntemuksen aakkoset -kurssien hyvistä kokemuksista.

Pirkanmaalla on alkamassa vuonna 2021 työllisyys- ja elinkeinonkuntakokeilu, joka toivoakseni tiivistää entisestään kunnan toimijoiden yhteistyötä asiakkaan kotoutumisen, osallisuuden ja työllistymisen hyväksi. Tampere on kuntana ihanteellisen kokoinen, sillä täällä voidaan toteuttaa ajatusta ”koko kunta kotouttaa”. Eri yksiköt ovat innostuneet kehittämään kotouttavia ja niitä usein peräänkuulutettuja kahdensuuntaista kotoutumista tukevia toimintoja. Koska Tampere vetää puoleensa maahanmuuttajia, on kaupungin eri toimijoille kertynyt kotoutujien kohtaamiseen ja ohjaukseen vankkaa osaamista sekä verkostoyhteistyötä. Seudullisen kokeilun myötä myös pienemmät naapurikunnat pääsevät tähän osaamiseen kiinni ja isompi joukko kotoutujia hyötyy tästä erityisosaamisesta sekä Tampereen palvelutarjonnasta. Olen toiveikas sen suhteen, että tamperelainen tapa kotouttaa jalostuu entisestään lähitulevaisuudessa. Sen vahvuutena on nimenomaan poikkihallinnollinen yhteistyö.

Lähteet:

- [1] <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajanta-sa/2010/20101386#L2P9> Laki kotoutumisen edistämisestä (12.3.2020)
- [2] <https://kotouttaminen.fi/alkukartoitus> Kotouttaminen.fi-sivuston ohjeistusta alkukartoittamiseen (23.1.2020)
- [3] Kotona Suomessa –hankkeen webinaari Ota käyttöön kotoutumisen indikaattorit sekä keinot työllisyyden ja osallisuuden edistämiseen! 7.5.2020. ”Mitä tiedämme kotoutumista tukevan työn organisoinnista kunnissa?” Anne Alitolppa-Niitamo, Kotouttamisen osaamiskeskus, Työ- ja elinkeinoministeriö.
- [4] <http://forwardproject.eu/fi/hanke/> Forward-hankkeen- esittely (23.1.2020)
- [5] https://en.wikipedia.org/wiki/Positive_psychology Positiivisen psykologian määrittelyä englanninkielisellä Wikipedia-sivustolla (13.3.2020)
- [6] <https://kotouttaminen.fi/miten-ja-milloin-alkukartoitus-tehdään-> Kotouttaminen.fi-sivuston suositus viranomaisille (28.1.2020)

Voi hyvin ja puhu suomea –ryhmä, osallisuutta vahvistava pilotti

Juha Pääskylä,
Tampereen kaupunki, Työllisyys- ja Kasvupalvelut

Pilotin taustaa

Target-projekti on alaotsikkonsa ”tavoitteellista kotouttamista ja osallisuutta” -mukaisesti suunnattu asiakkaille, joiden osallisuutta halutaan tukea elämän eri osa-alueilla. Vuoden 2019 alusta Työllisyys- ja kasvupalveluiden OMA-valmentajien asiakaskunta muuttui kuntakokeilun loppuessa. Aikaisemmin asiakkaat olivat kotouttamisvaiheessa, joten heidän työttömyysjaksonsa olivat olleet lyhyempiä. Uudessa tilanteessa kaikki asiakkaat olivat kotouttamisvaiheen ylittäneitä työttömiä työnhakijoita, joiden työttömyysjaksot olivat pitkiä.

Koska maahanmuuttajien status määrittää saatavat palvelut, Työllisyys- ja kasvupalveluiden tiimillä ei ollut aikaisempaa kokemusta kuntouttavan työtoiminnan palveluista. Tämä johtuu siitä, että kotouttamisaikaisille asiakkaille kuntouttava työtoiminta ei lain mukaan ole mahdollinen palvelu. Ajatuksena oli suunnitella ja pilotoida asiakkaille aikaisempaa räätälöidymiä kuntouttavan

työtoiminnan palveluja, jotka ottaisivat huomioon eri osallistujaryhmien tarpeet. Suunnittelun lähtökohtana oli tarjota uudenlaista palvelua kaikkein haastavimmassa tilanteessa olevalle ryhmälle.

Osallistujaryhmä

Osallistujat valittiin Maahanmuuttajien kansainvälisen osaamiskeskukseen asiakkaina olevista, kotoutumisajan ylittäneistä työttömistä työnhakijoista. Pilottiin valittiin osallistujaryhmäksi maahanmuuttajanaisia, joiden työttömyys oli pitkittynyt ja jotka eivät olleet palvelujen piirissä. He olivat usein varsin kaukana työelämästä ja tarvitsivat erilaista tukea ennen työllistymistä tai koulutusta. Lisäksi heidän kotouttamiskoulutuksensa olivat jääneet kesken tai niitä ei ollut suoritettu ollenkaan. Tästä syystä suomen kieli oli jäänyt puutteelliseksi, mikä vaikeutti koulutukseen pääsemistä ja työllistymistä. Usein naiset olivat olleet kotona hoitamassa lapsia pitkän ajan.

Pilotin suunnittelu

Valitun osallistujaryhmän tavoitteeksi laadittiin päästä pilotin kautta erilaisten palvelujen piiriin. Pilotin suunnittelussa hyödynnettiin Nauha ry:n pitkää kokemusta maahanmuuttajatyöstä sekä Naisten kuntokeskus Anabellän yrittäjää, joka on itse maahanmuuttajataustainen. Hänellä on laaja kulttuurinen ymmärrys valitun osallistujaryhmän tilanteesta.

Yhteisenä tausta-ajatuksena oli, että pilottiin osallistuvat tulevat sellaisesta kulttuuritaustasta, jossa hyvinvointiin ja fyysiseen toimintakykyyn ei kiinnitetä paljon huomiota. Oletettiin, että osallistujien fyysinen terveys ja toimintakyky voivat olla keskimääräistä haasteellisempia myös muihin maahanmuuttajaryhmiin verrattuna.

Pilottiin suunniteltiin erilliset kokonaisuudet toiminnalliseen kielen oppimiseen (Nauha ry) ja fyysisen kunnon kartoitukseen ja kohentamiseen (Anabella).

Pilotin toteutus

Pilottiin osallistui kahdeksan osallistujaa. Ryhmä toteutettiin kuntouttavana työtoimintana Nauha ry:n toimesta. Ryhmä kokoontui kolmena päivänä viikossa Nauhan tiloissa Tampereen Kaukajärvellä. Anabellassa oli kerran viikossa ohjattua kuntosalitoimintaa ja kerran viikossa kevyttä liikuntaa kuten joogaa.

Vaikka ajallisesti naisten kuntosalissa oltiin vähemmän kuin kielen opiskeluympäristössä, kokonaisuuden kannalta kuntosalitoiminta oli tärkeää. Ryhmänohjaajan panos osallistujien voimaannuttajana ja esikuvana oli ryhmän tavoitteen kannalta ensiarvoisen merkityksellistä.

”Monet ryhmän naisista ovat rohkaistuneet, kun heille on sanottu Anabellassa, että sinä olet arvokas ja sinulla on oma arvosi, et saa antaa kohdella itseäsi huonosti. Yksi nainen sanoi, että ”Anabellassa hän tuntee olevansa kuningatar, mutta täysin mitätön, kun hän menee kotiin.”

(Anabellän ryhmäpalaute)

Terveystila ja toimintakyky

Ryhmäpalaute todensi osallistujien terveystilan haasteet ja tottumattomuuden omasta kehosta huolehtimiseen.

”Ensimmäisellä kerralla osa naisista ei ollut koskaan edes nähnyt kuntosalia. He olivat kaikki kivuliaita ja arkoja, oli kroonisia vaivoja ja lihaskunto olematon. Monet kärsivät jatkuvasti päänsärystä, selkävaivoista ja nivelkivuista. Esimerkiksi yksi nuori nainen oli vaivojensa takia täysin työkyvytön ja saanut diagnoosiksi neuroottisuuden.”

(Anabellän ryhmäpalaute)

Pilotin aikana Anabellän ohjaaja suositteli hieronnan liittämistä osaksi toimintaa. Hänen mielestään osallistujien niska-hartiaongelmat estivät kuntosalilaitteiden hyödyntämisen. Jatkossa olisikin hyvä, jos joku taho (työkykyä arvioiva palvelu tai vastaava) olisi jo alusta asti mukana toiminnassa ja osallistujia voitaisiin tukea terveysasioissa systemaattisemmin.

Itsenäinen toiminta yhteiskunnassa

Pilotin osallistujista monella oli haasteita liikkua itseksensä kodin ulkopuolella. Syynä olivat tottumattomuus käyttää joukkoliikennevälineitä tai aviomiehelle muotoutunut rooli kuljettaa autolla puolisoaan.

”Yksi nainen tulee nyt bussilla, vaikka hän ei ennen ryhmäkäyntejä ollut poistunut yksin kotoaan viiteen vuoteen.”

”Nyt he pystyvät menemään muille saleille ja ovat opastaneet myös lapsiaan. Monilla on tyttäriä, jotka ovat olleet pelkästään kotona eivätkä ole osanneet mennä mihinkään.”

”Ryhmäkäynnit olivat naisille todella tärkeitä siksi, että aviomiesten oli ollut pakko nähdä ne hyväksyttäväksi syyksi poistua kotoa. Enemmistö naisista oli perheellisiä. Niitä, jotka asuivat yksin, vahtivat sukulaismiehet. Siksi naisille on erittäin tärkeää päästä ns. virallisesti järjestetyille vierailuille pois kotoa.”

(Anabellin ryhmäpalaute)

Pilotin aikana osallistujat saivat kokonaisvaltaista ja luottamuksellista tukea elämäntilanteeseensa. Ryhmän ohjaaja (yrittäjä) tutustui osallistujien elämäntilanteeseen ja pystyi tukemaan yksilöllisesti osallistujia heitä askarruttaneissa kysymyksissä.

”Tärkeintä oli kuitenkin avata suomalaista yhteiskuntaa. He uskoivat, kun vetäjä pystyi omien kokemuksensa avulla todistamaan, miten voi saada apua eikä viranomaisia tarvitse pelätä. Osalle oli täysin vierasta se, että yhteiskunnalta voi saada rahallista tukea, jos jää yksin. He eivät välttämättä tienneet, että pakkoavioliittoon ei tarvitse suostua.”

(Anabellin ryhmäpalaute)

Osallistujien jatkopalvelut pilotin jälkeen

Pilotti saavutti yhden tavoitteistaan eli auttoi osallistujat uuden palvelun kautta palvelujärjestelmän piiriin. Vain yksi osallistuja palasi kotiinsa terveydentilansa ja vaikean perhetilanteen vuoksi. Neljä osallistujaa jatkoi Nauha ry:n kuntouttavissa työtoiminnoissa, ja yksi muun yhdistyksen kuntouttavassa työtoiminnassa. Yksi lähti oppilaitoksen kuntouttavaan työtoimintaan.

oppimaan lisää suomea ja yksi koulutuskokeiluun.

Ryhmän osallistujat saivat ryhmästä hyvän alun pyrkimyksilleen kohti itsenäisempää elämää ja reittiä kohti työtä tai koulutusta.

Pohdintaa ja jatkokehittelyä

Pilotin jälkeen julkaistusta Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen THL:n Maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimuksesta (Maamu 2020) ilmeni, että maahanmuuttajien fyysisen aktiviteetin edistäminen olisi tärkeää. ”Erityisesti somalialaistautaisen väestön fyysisen aktiivisuuden edistäminen olisi tärkeää, sillä heistä varsinkin naisten kuntoliikunnan harrastaminen oli vähäistä ja ylipainoisuus yleistä (ks. luku 5.1). Voi olla, että taustalla ovat monet kulttuuriset, perhetilanteeseen ja elinoloihin liittyvät tekijät, joiden takia kuntoliikunnan harrastaminen ei ole arvostettua eikä aina mahdollistakaan.” (Castaneda, Rask, Koponen, Mölsä ja Koskinen toim. 2020: 182)

Vaikka tämä edellinen tutkimus keskittyi somalinalaisiin, niin ongelma on yleinen myös muilla Pohjois-Afrikasta ja Lähi-idästä tulevilla naisilla.

Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka -taustaisten terveys, elintavat, osallisuus ja terveyspalvelut -tutkimuksen perusteella todetaan, että ”Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka -taustaisilla pitkäaikaissairaudet ja sairauden rajoittavuus sekä heikentynyt työkyky olivat keskimääräistä yleisempiä. Myös todetut mielenterveydenongelmat ja psyykinen kuormittuneisuus oli yleistä, etenkin naisilla. Monet eivät harrasta lainkaan kuntoliikuntaa. Huomiota tulisi kiinnittää myös miesten tupakointiin ja naisten ylipainoisuuteen. Naisten osallisuus kaipaasi vahvistamista: yksinäisyys oli heillä vähän muita yleisempää ja järjestötoimintaan osallistuminen harvinaista. Terveyskeskuslääkärin tarve oli yleistä ja syrjinnän kokemukset terveyspalveluissa muita yleisempiä.” (Rinne Hanna, Kuntoutussäätiö 2019).

Tämä vahvistaa osaltaan pilotin johtopäätöstä, että osallistujien vahvistaminen vaatii sekä terveysasoiden huomioon ottamista että kuntoliikunnan tukemista.

Voi hyvin ja puhu suomea -ryhmän jälkeen suunnitelimme Naisvoimaa-ryhmän. Sen sisällössä kiinnitettiin erityistä huomiota osallistujien mahdollisuuteen liikkua itsenäisesti kodin ulkopuolella, fyysisen kunnon huolehtimisesta ja muutenkin osallistua aktiivisena toimijana omaan elämäänsä. Naisvoimaa-ryhmälle oli

sovittu muun muassa Pyöräliiton kanssa polkupyörällä ajon opettelua viisi kertaa, kaksi päivää alkeisryhmänä ja kolme liikenteessä harjoittelua. Lisäksi tarkoituksena oli opetella käyttämään paikallisliikenteen (TKL) busseja (reittisuunnistus). Ryhmä ehti aloittaa 9.3.2020, mutta valitettavasti kahden päivän jälkeen ryhmät keskeytettiin poikkeustilanteen vuoksi. Joka tapauksessa tälle osallistujaryhmälle tulisi suunnitella jatkossa sellaisia palveluja, jotka tukevat heidän emancipaatiotaan ja osallistumista itsenäisinä toimijoina yhteiskuntaan eri elämänalueilla.

Lähteet:

Rinne Hanna (2019), Lähi-Itä & Pohjois-Afrikka -taustaisten terveys, elintavat, osallisuus ja terveyspalvelut, yhteenvedo, Kuntoutussäätiö: Tutkittua tietoa 4/2019

Castaneda, Rask, Koponen, Mölsä ja Koskinen toim. (2020), Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi

Nieminen T, Sutela H & Hannula U (2014), Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointitutkimus

Toimijoiden esittely

Tampereen seudun ammattiopisto Tredu on Suomen toiseksi suurin ammatillisen koulutuksen järjestäjä. Tredu toimii kahdeksan kunnan alueella 15 toimipisteessä Tampereella, Ylöjärvellä, Nokialla, Kangasalla, Lempäälässä, Orivedellä, Virroilla ja Pirkkalassa. Tredussa opiskelee vuosittain noin 17 000 nuorta ja aikuista opiskelijaa. Vuodesta 2019 Tredu on toiminut myös osana Tampereen Maahanmuuttajien kansainvälistä osaamiskeskusta eli OSKEa.

<https://www.tredu.fi/>

<https://www.tampere.fi/tyo-ja-yrittaminen/tyollisyyspalvelut/kansainvalisen-osaamisen-palvelut/maahanmuuttajien-kansainvalinen-osaamiskeskus.html>

Tampereen kaupungin Työllisyys- ja kasvupalvelut antaa tamperelaisille työnhakijoille ohjausta työllistymiseen ja osaamisen kehittämiseen. Se tarjoaa työnantajille apua ja tukea työllistämiseen ja edistää yrittäjyyttä sekä työnhaku- ja työelämätaitoja. Työllisyys ja kasvupalvelut tekee yhteistyötä useiden eri palveluntuottajien kanssa.

<https://www.tampere.fi/tyo-ja-yrittaminen/tyollisyyspalvelut.html>

Tampereen kaupunki, Maahanmuuttajapalvelut / Aikuissosiaalitoimen palvelujen asiakkaita ovat Tampereelle muuttaneet kiintiöpakolaiset sekä turvapaikkahaun kautta oleskeluluvan saaneet maahanmuuttajat ja heidän perheen yhdistämisen kautta saapuneet perheenjäsenensä. Maahanmuuttajapalvelut ohjaa ja neuvoa sekä tekee suunnitelmallista yksilö- ja perhekohtaista sosiaalitoimintaa, joka perustuu palvelutarpeen arviointiin. Työ on kotouttavaa sosiaalitoimintaa, jossa painottuu myös taloussosiaalitoiminta ja verkostotyö. Asiakkaille on tarjolla ryhmätoimintaa. Palvelu on ennaltaehkäisevää ja määräaikaista. Palvelulla edistetään asiakkaiden itsenäistä toimintakykyä ja kotoutumista sekä vahvistetaan osallisuutta. Yksikkö noudattaa työssään sosiaalihuoltolakia ja lakia kotoutumisen edistämiseksi. Yhteystietomme löydät verkkosivuiltamme.

<https://www.tampere.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalinen-tuki-ja-toimeentulo/maahanmuuttajat/alkuvaiheen-palvelut.html>

Tampereen aikuislukiossa annetaan tutkintotavoitteista aikuisten maahanmuuttajien perusopetusta ja lukioon valmistavaa opetusta. Tampereen aikuislukio tarjoaa lisäksi aikuisille joustavan ja tehokkaan tavan lukion ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen sekä tietojen täydentämiseen aineopiskelijana lukion eri aineissa.

<https://aikuislukio.tampere.fi/>

Silta-Valmennusyhdistys ry on tamperelainen yleishyödyllinen kansalaisjärjestö, joka työskentelee syrjäytymisvaarassa olevien ja syrjäytyneiden nuorten ja nuorten aikuisten kuntoutuksen, ohjauksen, valmennuksen ja koulutuksen parissa vahvassa yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa. Toiminta toteutetaan mahdollisimman aidossa ympäristössä mm. yhdistyksen työpajoilla, oppilaitosten kanssa toteutetuissa tuotantokouluissa tai aidoilla työmailla.

<https://www.siltavalmennus.fi/>

Tampereen Aikuiskoulutuskeskus TAKK on monialainen ammatillinen kouluttaja ja työelämän kehittäjä. Vuosittain TAKK:ssa opiskelee yli 12 000 aikuista. TAKK:ssa on järjestetty koulutuksia vieraskielisille yli 30 vuotta. TAKK:n keskeistä osaamista maahanmuuttajatyössä on ammatillinen kotouttaminen, alkuvaiheen kotoutumispalvelut, osaamisen tunnistaminen, vahvat työelämäyhteydet ja tavoitteellinen ohjaus.

<https://www.takk.fi/etusivu/>

Kiipulan ammattiopisto on ammatillinen erityisoppilaitos, joka tarjoaa ammatillista koulutusta yhdeksällä eri paikkakunnalla. Järjestämme vaativan erityisen tuen koulutusta nuorille ja aikuisille. Opiskelu on yksilöllistä ja siinä huomioidaan kunkin opiskelijan henkilökohtaiset tarpeet. Kiipulassa järjestetään sekä valmentavaa että ammatillisiin tutkintoihin johtavaa koulutusta.

<https://www.kiipula.fi/>

Ahjolan Setlementti ry on yleishyödyllinen yhdistys, joka järjestää ohjattua toimintaa sekä opinto- ja harrastusmahdollisuuksia kaikenikäisille ihmisille Tampereen alueella.

<https://www.ahjola.fi/>

Liitteet

Aikuislukion pilottitoiminnat

Toiminnan tavoitteet

Opiskelijoiden koulupolun sujuvoittaminen perusopetuksen päättövaiheessa:

- Opiskelijoiden sitouttaminen opiskelijayhteisöön ja matalan kynnyksen tuki
- Suomen kielen tai opiskelutaitojen vähäisyyden aiheuttamissa hankaluuksissa auttaminen ja tukeminen
- Henkilökohtainen tuki opiskelijoille, joiden koulupolulla on jokin akuutti opiskelua tai valmistumista uhkaava haaste.

Osallistujat

Tampereen aikuislukion perusopetuksen päättövaiheen maahanmuuttajataustaiset opiskelijat, jotka tarvitsevat tukea koulupolullaan.

Osallistujien tavoittaminen

Kohderyhmä tavoitetaan moniammatillisena yhteistyönä: opettajat, ryhmänohjaajat, erityisopettaja, opinto-ohjaaja ja sosiaaliohjaaja. Opintojen alussa lähtötasotesteissä opiskelijoiden taidot kartoitetaan. Opinto-ohjaaja kartoittaa ohjauskeskusteluissa ja opettajat opetus-tilanteissa tarkemmin opiskelijoiden tarpeita. Koulupolullaan tukea tarvitsevat ohjataan tukitoimiin.

Toiminnan sisältö

Henkilökohtainen tuki

Henkilökohtaista ohjausta ja tukea opiskelijoille, joiden peruskoulupolku on vaarassa keskeytyä tai päättötodistuksen saaminen viivästyä erilaisten ongelmien takia.

Suomen kielen klinikka

Tukea pienryhmässä ja yksilöllisesti niille opiskelijoille, joilla puutteet suomen kielen osaamisessa vaikeuttavat opiskelua vielä perusopetuksen päättövaiheessakin.

Lukupassi

Lukukokemuksia opiskelijoille, suomen kielen taidon edistämistä lukemalla selkokirjoja.

Tutor-toiminta

Opiskelijoiden yhteisöllisyyden ja vertaistuen lisääminen, opiskelijoiden sitouttaminen toimimaan yhteisön hyväksi osana yhteisöä. Vertaistuen ja ryhmään kuulumisen tunne voimavarana silloin, kun koulupolulla on haasteita.

Läksyparkki

Tukea opiskelijoille kotitehtävien tekemiseen, kokeisiin valmistautumiseen sekä oppimiseen, kun on ollut poissa koulusta. Kokoontuu 1krt/vko. Ohjaajana erityisopettaja ja/tai sosiaaliohjaaja.

Työnhakutaitopaja

Työelämätaitojen vahvistamista, omien vahvuuksien ja kiinnostuksen kohteiden tunnistamista. Tehdään työnhaun asiakirjat ja etsitään töitä kesäksi. Yritysvierailuita. Ryhmämuotoista toimintaa.

Verkostoyhteistyö

Paikallisten järjestötoimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä, jonka tavoitteena on tarjota opiskelijoille psykososiaalista tukea ja edistää yhteisöllisyyttä. Vierailuita järjestöihin ja vierailijoita oppitunneilla.

Onnistumiset ja hyödyt

Ilman oikea-aikaista ja oikein kohdistettua yksilöllistä tukea olisi perusopetuksen päättötodistuksen saaminen viivästynyt tai opinnot olisivat keskeytyneet. Nyt pystyttiin turvaamaan koulupolun jatkuminen monipuolisilla tukitoimilla. Yhdessä kaikki pilottitoiminnat loivat verkoston, jonka tuella opiskelijat selvisivät haastavista elämäntilanteista ja pystyivät tavoitteelliseen oppimiseen. Tutor-toiminta omalta osaltaan lujitti opiskelijoiden yhteishenkeä ja sitoutti kouluyhteisöön. Ryhmään kuulumisen tunne lisää oppimismotivaatiota ja voi kannatella silloinkin, kun koulupolulla on mutkia tai haasteita.

Tieto- ja viestintätekniikan työpaja aikuisille maahanmuuttajille

Toiminnan tavoitteet

Tieto- ja viestintätekniikan eli TVT-työpajojen tavoitteena on tukea ammattialojen opiskelijoita opinnoissa. Työpajat vahvistavat opiskelijoiden perustaitoja tietotekniikassa ja suomen kielessä. Lisäksi ne edistävät opiskelijoiden digi-, kieli-, opiskelu- ja vuorovaikutustaitoja.

Työpajat tukevat jokapäiväistä koulutyötä ja täten lisäävät opiskelumotivaatiota. Työpajojen avulla voidaan näin tukea opiskelijoiden psykososiaalista hyvinvointia.

Työpajoilla tuetaan opetustyön sujuvuutta tukitoimia kohdentamalla.

Osallistujat

- Ammattialojen opiskelijat opintojen alkuvaiheessa tai tarvittaessa myöhemmin.
- Opiskelijat, jotka tarvitsevat vahvistusta ja kertausta perustaidoissa.

Osallistujien tavoittaminen

- Olennaista on yhteistyö ja vuorovaikutus omaopettajan, suomen kielen opettajan sekä yto-aineiden opettajien välillä: ketkä tarvitsevat tukea?
- Kahvikeskustelusta toimintaan? Tavoitteena tarpeen mukainen ja nopea reagointi.

Toiminnan sisältö

- Työpaja koostuu 2-3x2-3h ryhmätapaamisista.
- Sisältö rakentuu ryhmän tarpeiden ja toiveiden mukaan
- Työpajan toteutuksessa tarvitaan työparityöskentelyä (esimerkiksi omaopettaja, ammatillinen ohjaaja, sosiaaliohjaaja tai muu oppilaitoksen työntekijä).

Esimerkkityöpajan sisältö:

1. Word: kirjoittamisen ja tekstinkäsittelyn perusteita ja konkreettisia harjoituksia
2. Sähköpostiin (Outlook)-kirjautuminen, sähköpostin toiminnot (ml. liitteet) ja hyvän sähköpostiviestin kirjoittaminen
3. Opiskelijan työvälineiden kertaus (Wilma, Moodle, Office 365)

Pilotista vakituisesti toiminnaksi

- Pilotin aikana sekä opiskelijoiden TVT-taidot että suomen kielen taito kehittyivät.
- S2-opettajan tuki myös TVT-taitojen opettamisessa on tärkeää.
- Sanaston aktivoimiseksi Word-työpajaan on valmis materiaali (sanakortit ja kuvat), jota opettaja voi hyödyntää jatkossa OPVA-opinnoissa, YTO-opinnoissa, jne.

Mentorointivalmennus

Toiminnan tavoitteet

Tavoitteena on luoda Tampereen seudun ammattiopisto Tredulle mentorointivalmennuksen kokonaisuus ammattialojen opiskelijoille. Pilotoitu puhdistus- ja kiinteistöpalvelualan kanssa.

Tavoitteena omankielinen mentorointi, tarvittaessa yhteisenä kielenä suomi tai muu kieli.

Miksi mentorointia tarvitaan?

- Opiskelijat toimivat mentoreina uusille opiskelijoille.
- Opintojen alkuvaiheessa saatu vertaistuki auttaa opiskeluun kiinnittymisessä.
- Vahvistetaan ja tuetaan vieraskielisten opiskelijoiden opiskeluvalmiuksia, digitaitoja ja suomen kieltä.
- Mentorointi vahvistaa mentorina toimivan opiskelijan osallisuutta ja tarjoaa ohjauskokemusta.

Osallistujat

Maahanmuuttajataustaiset ammattialan opiskelijat, pilotoitu Puhdistus- ja kiinteistöpalvelualalla.

Mentori = Kokenut opiskelija
Mentoroitava = Uusi opiskelija

Osallistujien tavoittaminen

Olennaista on yhteistyö omaopettajan ja mentorointiin perehtyneen S2-opettajan välillä. YTO-aineiden vastaavan on hyvä olla tietoinen koulussa tapahtuvasta mentoroinnista.

Toiminnan sisältö

Mentorointivalmennuksen koulutuskokonaisuus tarjoaa opettajalle valmiin opetusmateriaalin: sisältää Power Point-esittelyt, opetuksen aktivointivälineet ja Moodle-tehtävät.

Valmennuksen kesto:

6 x 2-3 h lähitapaamista + käytännön mentorointi + etätehtävät

Valmennuksen teemat:

- Mentorointiin liittyvät käsitteet
- Itsetuntemus ja vahvuudet
- Käytännön mentorointi
- Mentorointi ja työelämä

Hyödyt ja onnistumiset

- Vahvistaa opiskelijan osallisuutta ja antaa ohjauskokemusta
- Helpottaa koulutyötä ja lisää opiskelumotivaatiota
- Voi lisätä tyytyväisyyttä omaan elämäntilanteeseen
- Kasvattaa verkostoitumismahdollisuuksia.
- Edistää opiskelijoiden digi-, kieli-, opiskelu- ja vuorovaikutustaitoja
- Yhdistää opiskelijoita ja lisää opiskelun mielekkyyttä
- Ohjaa opiskelijoita itseohjautuvuuteen.

Valmennus on suorassa yhteydessä työelämään: aiheina esim. vuorovaikutustaidot, omat vahvuudet, palautteen antaminen ja saaminen, uuden opiskelijan/työntekijän perehdyttäminen ja ohjauskokemus.

*Opiskelija: "Opin uusia sanoja niin kuin perehtyminen ja hiljainen tieto".
Omaopettaja: "Mentorointikoulutus oli sopivasti ennen työssäoppimisjaksoa ja sen aikana. Sain positiivista palautetta työnantajilta palautteen pyytämisestä."*

Toimintakyvyn arviointijakso työpajalla

Toiminnan tavoite

Arviointijakso toimii alkukartoituksen jälkeen palvelutarpeen arvioinnin tukena, jos asiakas on vaarassa pudota opiskelu-/kotoutumispolultaan heikentyneen toimintakyvyn vuoksi, ja hänellä on riski syrjäytyä kokonaan palveluiden ulkopuolelle.

Arviointijakso

- Saadaan tietoa asiakkaan todellisesta toimintakyvystä ja asiakkaan erityisen tuen tarpeesta.
- Sujuvoittaa asiakkaan oikeaan palveluun ohjausta.
- Tarjoaa asiakkaalle mahdollisuuden kiinnittyä toimintaan, joka tukee arjen rutiineja ja osallisuutta.
- Jakson aikana suunnitellaan asiakkaalle yksilöllinen jatkopolku

Osallistujat

Kotoutumisaikaiset maahanmuuttajat:

- Jotka tarvitsevat erityistukea, joilla voi olla fyysinen tai terveydentilaan liittyvä haaste, oppimisvaikeus, riittämätön koulutustausta tai vaikea traumatausta.
- Joiden toimintakyvystä tarvitaan lisää tietoa sopivaan palveluun ohjaamiseksi.
- Joiden tilanne on epäselvä ja joita on vaikea ohjata sopivaan palveluun. Epäselvä tilanne voi liittyä esimerkiksi oppimisvaikeuteen tai toimintakyvyn rajoitteisiin.

Osallistujien tavoittaminen

- Aikuissosiaalityön palvelujen eri tiimit (mm. MAP, aikuissosiaalityö, lapsiperheiden palvelut)
- Työllisyys- ja kasvupalvelut
- TE-palvelut
- Lastensuojelun jälkihuolto, edunvalvonta

Toiminnan sisältö

- Ennen arviointijaksoa tehdään alkukartoitus, joka antaa tietoa asiakkaan motivaatiosta ja haasteista.
- Tutustumiskäynnillä asiakas valitsee häntä kiinnostavan työpajan.
- 1 kk mittainen arviointijakso toteutetaan Silta-Valmennusyhdistyksen työpajalla.
- 1 – 5 pv/vk, päivän pituus on 4 tuntia sisältäen lounaan.
- Työpajalla osallistuja pääsee kokeilemaan käytännön työtehtäviä.
- Jakson aikana arvioidaan osallistujan toimintakykyä, tuen tarvetta sekä työelämä- ja opiskeluvalmiuksia.
- Muotoillaan henkilökohtainen jatkopolku, joka tähtää koulutukseen, työhön tai muuhun tarpeenmukaiseen palveluun/tukitoimiin.

Onnistumiset ja hyödyt

- Osallistuja saa realistisen käsityksen omasta toimintakyvystään.
- Onnistumisen kokemukset lisääntyvät.
- Itseluottamus vahvistuu.
- Oma motivaatio ja kiinnostus ammattialaa kohtaan kirkastuu.
- Osallistuja saa sisältöä päiviin ja sosiaalisia kontakteja.
- Suomenkielinen tuttu ympäristö rohkaisee käyttämään kieltä.

Toiminnan hyödyt palveluntuottajan ja yhteistyöverkoston kannalta:

- Arviointijakso tuottaa realistista tietoa asiakkaan toimintakyvystä, motivaatiosta, opiskeluvalmiuksista ja tuentarpeesta.
- Sujuvoittaa palvelupolkua: Vältetään sopimattomiin palveluihin ohjaamiselta.

Kuntouttavan työtoiminnan ryhmä maahanmuuttajille

Toiminnan tavoite

Toiminnan tavoitteena on arvioida osallistujien toimintakykyä, vahvistaa heidän työelämävalmiuksiaan, perustaitojaan ja elämänhallintaansa sekä muotoilla kullekin sopiva yksilöllinen jatkopolku. Päämääränä on vahvistaa asiakkaiden osallisuutta yhteiskunnassa ja työelämässä.

Toiminnalle on olemassa selkeä tarve, sillä maahanmuuttajataustaisille, erityistä tukea tarvitseville työnhakija-asiakkaille suunnattu matalan kynnyksen palvelu on puuttunut.

Osallistujat

Maahanmuuttajataustaiset työttömät työnhakijat, joiden kotouttamisaika on ylittynyt, ja mahdollisesti tämän lisäksi:

- Työttömyys on pitkittynyt
- Tarve erityiseen tukeen on suuri (psykkisen, fyysisen tai sosiaalisen toimintakyvyn osalta)
- Tilanne on vaikea palveluiden ulkopuolelle jäämisen vuoksi
- Toimintakyvystä tarvitaan lisää tietoa
- Työkyvyssä on tapahtunut muutos, ja pitää löytää uusi suunta

Osallistujien tavoittaminen:

- Työllisyys- ja kasvupalvelut
- TE-palvelut
- Maahanmuuttajien kansainvälinen osaamiskeskus (OSKE)

Toiminnan sisältö

- Kuntouttavaa työtoimintaa, 1 pv/vk, 4 h/pv, kesto 3 kk
- Osallistujat saavat ryhmäpäivinä lounaan ja ryhmän ajalle bussikortin
- Huomioidaan osallistujien toiveet ja tarpeet
- Harjoitellaan arjen taitoja, työelämätaitoja ja elämänhallintaa (esim. digitaidot, julkisen liikenteen käyttäminen, arkiliikunta)
- Kokeillaan käytännön työtehtäviä Silta-Valmennusyhdistyksen työpajoilla
- Harjoitellaan suomen kieltä toiminnallisesti
- Arvioidaan osallistujan toimintakykyä, tuen tarvetta sekä työelämä- ja opiskeluvaihtoehtoja
- Muotoillaan henkilökohtainen jatkopolku, joka tähtää työhön, koulutukseen tai muuhun tarpeenmukaiseen palveluun

Onnistumiset ja hyödyt

- Kynnys osallistua pieni, mahdollisuus onnistua ja sitoutua suuri
- Ryhmä toi sisältöä ja rytmiä arkeen
- Mielekäs tekeminen ja toiminnallisuus
- Osallistujat saivat lisää rohkeutta käyttää suomen kieltä
- Itsetuntemuksen ja toimijuuden vahvistuminen, suunnan löytäminen
- Sosiaalinen vuorovaikutus ja vertaistuki ryhmässä.

Palveluntuottajan ja yhteistyöverkoston myönteiset kokemukset

- Asiakkaiden ohjautuminen palveluun oli sujuvaa
- Palvelu vastasi olemassa olevaan tarpeeseen: tulijoita oli enemmän, kuin pilottiryhmään pystyttiin ottamaan.

Kiipulan erityispedagoginen konsultaatio-, arviointi- ja ohjauspalvelu

Toiminnan tavoite

Vahvaa erityistä tukea tarvitsevien tai heikot perustaidot ja opiskeluvalmiudet omaavien maahanmuuttajien tuen tarpeen selvittämiseksi tarvitaan erityispedagogisia arviointimenetelmiä, joiden avulla asiakasta voidaan ohjata tarkoituksenmukaiseen koulutukseen, työelämäpolulle tai muuhun toimintaan.

Toteutus

- Testataan olemassa olevien erityispedagogisien arviointimenetelmien soveltuvuutta maahanmuuttajien tuen tarpeen arvioinnissa .
- Testataan digitaalisia työkaluja maahanmuuttajien tuen tarpeen arvioinnissa.

Osallistujat

- Erityistä tukea tarvitsevat maahanmuuttajat, joiden koulutus- tai työelämäpolku on epäselvä
- Henkilöt, joilla ei ole ammatillista koulutusta
- Henkilöt, joiden opiskeluvalmiudet eivät riitä yleiseen ammatilliseen koulutukseen
- Henkilöt, jotka tarvitsevat jonkinlaista erityistä tukea oppimisessa tai joiden tuen tarvetta ei ole määritelty.

Osallistujien tavoittaminen:

- Sosiaalitoimi
- TE-palvelut
- Muut oppilaitokset
- Kuntoutuspalvelut
- Kolmannen sektorin toimijat, järjestöt

→ Sidosryhmien konsultaatio

Toiminnan sisältö

Konsultointi:

- a) sidosryhmän yhteydenotto ja keskustelu → sovitut jatkotoimet TAI
- b) a + osallistujan tapaaminen ja haastattelu → yhteydenotto sidosryhmään: sovitut jatkotoimet TAI
- c) a + b + osallistujan toiminnan havainnointi 1-2 koulupäivän aikana → (kirjallinen) arvio ja suositus tukitoimista.

Osallistujan toiminnan havainnointi:

- Osallistujan opiskelu- ja työelämätaitojen kartoitusta
- Arkitaitojen kartoitusta

Toteutetaan:

- Arviointiajankohdat (laajimmillaan muokattu koulutuskokeilu)
- Haastatteluja ja toiminnallisia ja muita tehtäviä erilaisissa oppimisympäristöissä
- Arviointiyhteenvedo palvelutarpeesta ja suositus lähettäjätaholle.

Lopputulokset:

Arvio tuen tarpeesta ja suositus jatkopolutuksesta, tarvittaessa kirjallisena.

Onnistumiset ja hyödyt

- On onnistuttu erityispedagogisien menetelmien ja välineiden hyödyntämisessä maahanmuuttajien tuen tarpeen kartoituksessa.
- Arvioinnin avulla osallistujaa autetaan tunnistamaan omia haasteitaan ja vahvuuksiaan ja selkeyttämään työelämätavoitteitaan.
- Konsultaatio on tuonut lisäselvitystä sidosryhmän ohjauksen tueksi.
- Konsultaation perusteella osallistujalle voidaan löytää uusi ja selkeämpi työelämäpolku.

Ammatillinen osaamiskartoitus rakennusalalle

Toiminnan tavoitteet

Osaamiskartoitus antaa mahdollisuuden osoittaa käytännössä rakennusalan ammatillista osaamista, jos formaalit koulu- ja työtodistukset puuttuvat tai ovat kadonneet.

Osaamiskartoituksen aikana voidaan selvittää, onko työssä tai koulutuksessa lähtömaassa hankittu osaaminen yhteismitallista rakennusalalla Suomessa tarvittavan osaamisen kanssa. Selvitetään, mitä rakennusalan perustaitoja asiakkaalla jo on ja voiko taitoja hyödyntää suoraan työelämään vai millaista koulutusta asiakkaan olisi hyvä hankkia. Jakson aikana voidaan arvioida myös asiakkaan soveltuvuutta alalle.

Osallistujat

- Maahanmuuttajille, joilla on rakennusalan työkokemusta, mutta koulu- ja/tai työtodistukset puuttuvat ja polku kohti työelämää on mahdollisesti katkennut. Rakennusalan koulutus ja/tai työ kuitenkin kiinnostaisi.
- Rakennusalasta kiinnostuneille maahanmuuttajille, joilla ei ole selkeää kuvaa alan vaatimuksista Suomessa tai epäily omasta soveltuvuudesta alalle, mutta jonkin verran rakennusalan kokemusta kotimaasta.
- Työturvallisuuskorttivaatimus: Jos korttia ei ole, voidaan sopia, että se suoritetaan tuetusti ennen kartoitusjaksoa.

Osallistujien tavoittaminen

Yhteistyössä TAKK ja:

- TE-asiantuntijat ja OMA-valmentajat
- Opinto-ohjaajat ja ohjaavat kouluttajat
- Maahanmuuttajien kansainvälinen osaamiskeskus
- Kolmannen sektorin toimijat

Toiminnan sisältö

1. Päivä

- Varusteet
- Työkaluperehdytys
- Alkuhaastattelu

2.-9. Päivä

- Ammatillisen osaamisen kartoitus käytännön työympäristöissä ja työtehtävissä
- Lyhyet keskustelut opiskelijan kanssa osaamisesta ja jatkosuunnitelmista
- Joustava kesto perustuen osaamiseen ja alalle soveltuvuuteen

10. Päivä

- Varusteiden palautus
- Loppukeskustelut, ohjaus, jatkosuunnitelma, mahdolliset hakemukset
- Kirjallinen arviointi
- Osallistumistodistus

Onnistumiset ja hyödyt

Ammatillinen osaamiskartoitus soveltuu koulutusten nivelvaiheeseen, jos oma ammattiala ei ole vielä varmistunut. Osaamiskartoituksessa pääsee myös tutustumaan alaan ja tarkistamaan sen soveltuvuutta esim. omaan terveyteen verraten. Ammatillinen osaamiskartoitus lyhentää opiskelijan polkua kohti koulutusta ja työelämää, kun voidaan varmistua alalle soveltuvuudesta ja alan sopivuudesta itselle sekä ammatillisesta osaamisesta tai sen päivittämisen tarpeista.

Kädentaitopaja

Toiminnan tavoitteet

Target-kädentaitopajassa haluttiin pilotoida matalan kynnyksen toimintaa, joka tukee suomen kielen oppimista ja kotoutumista laajemmaltikin.

- Kädentaitojen kautta haluttiin tarjota mahdollisuus oman osaamisen näyttämiseen, vaikka kielitaito olisikin heikko → toiminnallinen oppiminen
- Onnistumisen kokemukset ovat tärkeitä maahanmuuttajien itsetunnon kannalta
- Mallista ja kädestä opettaminen kuuluu oleellisena osana kädentaitojen opettamiseen → kielen oppimisen tukena konkreettiset esineet ja kehollistaminen (esim. saha, sahata)

Osallistujat

- Kaikille maahanmuuttajille, myös turvapaikkapäätöstä odottaville
- Eniten hyötyvät koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevat maahanmuuttajat
- Mielekästä tekemistä ja rytmiä arkeen
- Suomen kielen taitojen kehittyminen tekemisen lomassa

Kohderyhmän tavoittaminen

- Yhteistyökumppanit ja perinteiset esitteet tärkeitä
- Ahjolan painettu lehti ja omat opettajat
- Yhteistyökumppaneiden tutustumiskäynnit pajaan
- Pajan tuokioiden vieminen eri paikkoihin, missä kokoontuu kohderyhmää
- Osallistujien paikalle saattaminen eri ohjaavien toimijoiden puolesta.

Toiminnan sisältö

- Kädentaitopaja on ilmainen
- Kokoontuu säännöllisesti 1 x viikossa
- Kokoontumispaikka aina sama
- Voi osallistua myös anonyymisti
- Mallista oppiminen
- Erilaisiin materiaaleihin tutustuminen myös tuntoaistin kautta
- Opetuksessa hyödynnetty puhetta, draamaa, piirtämistä, kuvia, videoita ja käännösohjelmia
- Sisällöt vaihtuvat viikoittain (puutyöt, ompelukoneen käyttö, neulonta ja virkkaus, paperityöt)
- Valmiit työt, eri työvaiheet ja tekeminen valokuvataan.

Onnistumiset ja hyödyt

- Käsitöiden tekeminen rentouttaa ja vaikuttaa suureen osaan aivokuorta. Stressaavassa tilanteessa käsitöiden tekeminen vie ajatukset muualle ja rauhoittaa mieltä.
- Uuden oppiminen ja onnistumisen ilo vaikuttavat ihmisen hyvinvointiin.
- Myös epäonnistumisen sieto turvallisessa ympäristössä on tärkeää.
- Käsitöiden tekeminen auttaa sinnikkyyteen ja luovaan ongelmanratkaisuun.
- Tärkeää on tuottaa oppilaille onnistuneita kokemuksia ja motivaatiota näiden taitojen harjoitteluun.
- Laaja materiaalivalikoima ja eri tekniikat ovat antaneet mahdollisuuden jokaiselle löytää omia vahvuuksia.
- Osallistujat ovat myös päässeet neuvomaan ja ohjaamaan muita
- Värien opettelu, numerot, mittayksiköt ja laskeminen ovat tulleet toiminnan kautta.

ahjola
Setlementti

TARGET
tavoitteellista kotoutumista ja osallisuutta

Itsetuntemuksen aakkoset

Toiminnan tavoitteet

Itsetuntemuksen aakkoset -lyhytkurssin tavoitteena on lisätä osallistujien itsetuntemusta sekä omien vahvuuksien ja voimavarojen tunnistamista. Tämä auttaa osallistujia suunnittelemaan omannäköistä tulevaisuutta. Tarve kurssille nousi aikuissosiaalityön asiakastyöstä, jonka tarkoituksena on lieventää elämäntilanteen vaikeuksia ja vahvistaa asiakkaan osallisuutta sekä toimintaedellytyksiä.

Kurssi perustuu positiiviseen psykologiaan, jonka interventioiden tarkoituksena on parantaa itsetuntemusta ja sitä kautta tukea realististen, omien tavoitteiden asettamista. Positiivisen psykologian lähestymistapa ei keskity yksilön puutteisiin ja heikkouksiin, vaan hänestä löytyviin vahvuuksiin ja voimavaroihin. Se auttaa huomaamaan, mikä elämässä on hyvää ja toimivaa. Sen kautta on mahdollista vahvistaa maahanmuuttajan uskoa tulevaisuuteen.

Osallistujat

- Opiskelijat, joilla on haasteita elämänhallinnassa
- Kotivanhemmat, joita tavoitettiin maahanmuuttajayhdistysten kautta
- Pakolaistaustaiset aikuissosiaalityön asiakkaat

Toiminta sopii kaikille niille, jotka tarvitsevat työkaluja hyvinvoinnin lisäämiseen ja tulevaisuudensuunnitelmansa tarkentamiseen.

Osallistujien tavoittaminen

- Tuttu, osallistujan tunteva työntekijä, kuten aikuissosiaalityön palvelujen omatyöntekijä, oppilaitoksen sosiaaliohjaaja tai opettaja on avainhenkilö ohjaamisessa.
- Osallistujia tavoitettiin myös maahanmuuttajayhdistyksen ja Maahanmuuttajien kansainvälisen osaamiskeskuksen työntekijöiden kautta.
- Kotivanhempien osallistumisen mahdollistamiseksi oli tärkeää järjestää lastenhoito. Tämä toteutettiin hankeyhteistyönä.

Toiminnan rakenne

- Lyhytkurssi: 5 x 2,5 h tapaamista
- Toteutus omankielisenä (tulkattuna)

Toiminnan sisällöt

- Oppia ymmärtämään omia arvoja ja vahvuuksia
- Tunnistaa omaa osaamista ja taitoja
- Asettaa realistisia tavoitteita itselle
- Tunnistaa stressiä ja oppia toimimaan sen kanssa
- Tuntee itseä paremmin
- Osallistujien toiveesta yhdeksi aihealueeksi lisättiin uni ja se, miten itse voi parantaa nukkumista.

Toteutus

Keskustelut ja paritehtävät, vertaistuki, harjoitusten ja interventioiden tekeminen luokassa ja kotona sekä tietoa antavat, vuorovaikutteiset luento-osuudet.

Hyödyt ja onnistumiset

Osallistujat vastaanottivat ryhmätoiminnan erittäin hyvin. Monet toivoivat lisää tapaamiskertoja tai jatkokurssia. Osallistumisaktiivisuus oli suurta. Osallistujat kertoivat paremmasta itseymmärryksestä tai itsetuntemuksesta. He sanoivat oppineensa tunnistamaan keinoja, joilla omaa hyvinvointiaan voi lisätä (esim. arvojen mukainen ajankäyttö, keinot palautumiseen ja rentoutumiseen).

Omatyöntekijät ja muut asiakasohjausta tekevät viranomaiset kokivat, että toiminta tuki heidän työtään lisäten asiakkaiden näkymiä myönteiseen tulevaisuuteen.

Positiivisen psykologian tieteeseen perustuvien interventioiden kautta on mahdollista auttaa yksilöitä tunnistamaan ja sanoittamaan vahvuuksiaan. Monilla osallistujilla ei ollut kokemusta tai taitoja eritellä taitojaan, vahvuuksiaan tai kykyjään. Vahvuuksien varaan rakennettu elämä tukee tutkitusti hyvinvointia niin perhe-elämässä, opinnoissa kuin myöhemmin työelämässä.

TAMPERE

Alkukartoitus

Toiminnan tavoitteet

Tavoitteena on luoda rakenteellinen alkukartoittamisen malli työvoiman ulkopuolisille maahanmuuttajille, joista kunta vastaa kotoutumislain mukaan. Kunnasta on puuttunut tähän mennessä selkeät käytänteet ja yhteistyörakenteet alkukartoituksen tekemiseksi lain edellyttämällä tavalla.

Alkukartoitus on lähtökohta yksilölliselle kotoutumissuunnitelmalle. Sen kautta on mahdollista ohjata osallistuja hänen osallisuuttaan ja oppimistaan/työllistymistä edistäviin palveluihin. Alkukartoitus tulee laatia riittävässä laajuudessa ja moniammatillisesti.

Osallistujat

Alkukartoitus tehdään kunnassa maahanmuuttajille, jotka eivät esim. ikänsä, perhesyiden tai terveydentilanteensa vuoksi voi hakeutua TE-palveluihin työnhakijaksi. Maahanmuuttaja voi myös itse pyytää alkukartoitusta. TE-palvelut toteuttaa alkukartoituksen ja laatii kotoutumissuunnitelman työttömille työnhakijoille.

Osallistujien tavoittaminen

Osallistujia on useissa palveluissa tai palvelujen ulkopuolella. Alkukartoitus-mallia on pilotoitu Maahanmuuttajapalveluiden pakolaistaustaisten asiakkaiden kanssa. Alkukartoitusprosessin on tällöin käynnistänyt virassa oleva omatyöntekijä aikuissosiaalityön palveluista.

Kunnassa on kehitettävä monikanavaista viestintää, jotta yhä useampi maahanmuuttotyötä tekevä osaa ohjata asiakkaan kunnan alkukartoitukseen. Viestinnässä on huomioitava myös se, että asiakas itse tunnistaa tämän vaihtoehdon ja osaa pyytää alkukartoitusta, mikäli hän ei täytä TE-palvelujen asiakkuuskriteerejä.

Hankkeen aikana osallistujia on yritetty tavoittaa myös yhteistyöverkoston ja maahanmuuttajayhdistysten kautta. Lain mukaan paikallisten viranomaisten on kehitettävä kotouttamista monialaisena yhteistyönä.

Toiminnan sisältö

- Kielitesti: Selvitetään osallistujan suomen kielen lähtötaso, opiskeluvalmiudet sekä luku- ja kirjoitustaidon taso äidinkielellä sekä latinaisella kirjaimistolla. Testin perusteella suositellaan osallistujalle sopivaa suomen kielen kurssia. Osallistujan ei tarvitse osata suomea. Toteutettu hankkeessa ostopalveluna.
- Omakielinen kartoituskeskustelu: kartoitetaan osallistujan taustoja, taitoja, toiveita ja tavoitteita. Keskustelun valmennuksellinen työote kannustaa osallistujaa suunnittelemaan omannäköistä, vahvuuksiin ja voimavaroihin perustuvaa tulevaisuutta.
- Laaditaan ehdotus kotoutumista tukevista palveluista, ja omatyöntekijä laatii tarvittaessa 1. kotoutumissuunnitelman. Palvelulupauksen mukaisesti jokaiselle osallistujalle tulisi tarjota kielenoppimisen mahdollisuuksia, paikkakuntaan ja yhteiskuntaan kiinnittäviä toimintoja sekä osallistujaa kiinnostavia ajanviettomahdollisuuksia.
- Konsultointiapua on saatavilla Osaamiskeskuksesta ja Target-verkoston kautta, jos halutaan asiantuntemusta esim. erityispedagogisissa tai tulevaisuuden opintoihin/ammattiin liittyvissä kysymyksissä.

Onnistumiset ja hyödyt

- Tarjoaa yksilöllisen jatko-ohjauksen kannalta oleellista lisätietoa osallistujan kotoutumisvalmiuksista ja -tarpeista
- Valmisteele osallistujaa kotoutumisen, oppimisen ja jopa työllistymisen prosessiin avaamalla mahdollisuuksia ja huomioimalla asiakkaan potentiaalin
- Varmistaa, että palveluohjaukset ovat yksilöllisiä, oikea-aikaisia ja tarpeenmukaisia
- Tukee muuta viranomaistyötä, esim. tuomalla lisätietoja sosiaalihuoltolain mukaiseen palvelutarpeen arviointiin sekä konkreettisia sisältöjä kotoutumissuunnitelmaan
- Käynnistää kotoutumisprosessin nopeasti myös osallistujalle, jolla ei ole työttömän työnhakijan statusta.

TAMPERE

Osallisuutta vahvistava ryhmätoiminta

Toiminnan tavoitteet

Toiminnan tavoite on tuottaa uusia palveluja maahanmuuttajille, jotka ovat haastavassa asemassa suhteessa työmarkkinoihin. Toiminnassa yhdistetään toiminnallista kielen opiskelua ja fyysisestä kunnosta huolehtimista.

Osallisuutta vahvistavien ryhmien (Voi hyvin ja puhu suomea sekä Naisvoimaa -ryhmät) tavoitteena on pitkään työelämästä poissa olleiden maahanmuuttajanaisten saaminen takaisin palvelujen piiriin.

Osallistujat

- Osaamiskeskuksessa asiakkaina olevat kotoutumisajan ylittäneet työttömät työnhakijat.
- Pitkään kotona olleet maahanmuuttajanaiset, joiden työttömyys on pitkittynyt.
- Osallistujat, joiden kotoutumiskoulutukset ovat keskeytyneet.

Osallistujien tavoittaminen:

- Maahanmuuttajien kansainvälisen osaamiskeskuksen OMA-valmentajat
- TE-palvelut
- Kolmannen sektorin toimijat
- Kohtaamispaikat, esim. Kototori ja Naistari

Toiminnan sisältö

- Toiminta toteutettiin kuntouttavana työtoimintana, toteuttajana toimi Nauha ry
- Ryhmätoiminnan kesto oli kolme kuukautta: kolme pv/vko; 4h/pv
- Sisältö ryhmä 1: naisten kuntosalin ohjattu käyttö, muu liikunnallinen toiminta (esim. jooga) ja toiminnallinen suomen kielen oppiminen
- Sisältö ryhmä 2: itsenäisen liikkumisen tukeminen: ryhmä harjoittelee TKL:n bussien käyttöä, polkupyörällä ajoa, itsenäistä asiointia ja perusdigitoita (Oma asiointi, TE-palvelut, Kela), lisäksi toiminnallinen suomen kielen oppiminen.

Hyödyt ja onnistumiset

- Kokemusten mukaan osallistujat tarvitsevat ohjausta erityisesti omasta fyysisestä kunnosta huolehtimisessa ja itsenäisesti liikkumisessa.
- Palveluista hyötyivät eniten pitkään työelämästä poissa olleet naiset.
- Naisten kuntosalin palautteiden perusteella osallistujien fyysisen kunnon haasteet nousivat esille.
- Osallistujat voimaantuivat eli itsenäisen toiminnan vahvistumista tapahtui kaikilla elämän osa-alueilla.
- Suomen kielen käyttö suomen vertaisryhmässä lisääntyi ja itsenäinen matkustaminen mahdollistui kodista työtoiminnan pajalle.

TAMPERE

TARGET

tavoitteellista kotoutumista ja osallisuutta

<https://targethanke.home.blog/>

ISBN978-951-609-988-3

Tampere 2020